

ความเชื่อความศรัทธาแห่งอีสานวิถี

โดย

นายญาณศักดิ์ เนาวิแสง

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรศิลปมหาบัณฑิต

สาขาวิชาทัศนศิลป์ แผน ก แบบ ก 2 ระดับปริญญามหาบัณฑิต

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

ปีการศึกษา 2560

ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

ความเชื่อความศรัทธาแห่งอีสานวิถี

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรศิลปมหาบัณฑิต
สาขาวิชาทัศนศิลป์ แผนก ก แบบ ก 2 ระดับปริญญามหาบัณฑิต
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร
ปีการศึกษา 2560
ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

THE BELIEF AND FAITH OF E-SAN

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for Master of Fine Arts (VISUAL ARTS)
Graduate School, Silpakorn University
Academic Year 2017
Copyright of Graduate School, Silpakorn University

หัวข้อ	ความเชื่อความศรัทธาแห่งอีสานวิถี
โดย	ญาณศักดิ์ เนาว์แสง
สาขาวิชา	ทัศนศิลป์ แผนก ก แบบ ก 2 ระดับปริญญามหาบัณฑิต
อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก	อาจารย์ ฌภัทร ธรรมनिया

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร ได้รับพิจารณาอนุมัติให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรศิลปมหาบัณฑิต

..... คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
(รองศาสตราจารย์ ดร.จุไรรัตน์ นันทานิช)

พิจารณาเห็นชอบโดย

..... ประธานกรรมการ
(ศาสตราจารย์ เกียรติคุณ วิชัย สิทธิรัตน์)

..... อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก
(อาจารย์ ฌภัทร ธรรมनिया)

..... ผู้ทรงคุณวุฒิภายใน
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ถนอมจิตร ชุ่มวงศ์)

..... ผู้ทรงคุณวุฒิภายนอก
(อาจารย์ ศราวุธ ดวงจำปา)

56002201 : ทศนศิลป์ แผน ก แบบ ก 2 ระดับปริญญาโทบัณฑิต

นาย ญาณศักดิ์ เนาว์แสง: ความเชื่อความศรัทธาแห่งอีสานวิถี อาจารย์ที่ปรึกษา
วิทยานิพนธ์ : อาจารย์ ฌภัทร ธรรมนิยา

ความเชื่อความศรัทธาแห่งอีสานวิถี มีเนื้อหาที่แสดงถึงความเชื่อและความศรัทธาในพิธีกรรมและประเพณีของชาวอีสาน ซึ่งเป็นหลักฐานที่แสดงให้เห็นภูมิปัญญาของชาวบ้านในอดีตที่ปลูกฝังพฤติกรรมทางจริยธรรมแก่สังคมโดยอาศัยพิธีกรรมเป็นสื่อ กำลังจะสูญหายไปจากสังคมชาวบ้าน เนื่องจากกระแสการเปลี่ยนแปลงในด้านต่างๆ ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเครื่องผูกใจที่ก่อให้เกิดความศรัทธา ค่านิยม บุคลิกภาพ ทศนคติในทางที่จะส่งเสริมให้เกิดพฤติกรรมทางจริยธรรม รวมทั้งการเปลี่ยนแปลงสิ่งกระตุ้น แรงจูงใจที่จะแสดงพฤติกรรมทางจริยธรรม ซึ่งมีส่วนสำคัญที่จะทำให้การปลูกฝังทางจริยธรรมที่อาศัยพิธีกรรมเป็นสื่อ และวิธีการพื้นบ้านอื่นๆ ต้องสูญหายไป ทั้งๆที่พฤติกรรมที่มีจริยธรรมเป็นสิ่งที่จำเป็นอย่างยิ่งในสังคมปัจจุบัน โดยยกกรณีพิธีกรรมห่อผึ้ง คือการอุทิศที่อยู่อาศัยและสิ่งของให้กับบรรพบุรุษหรือดวงวิญญาณผู้ที่ล่วงลับไปด้วยหวังว่าจะนำไปใช้ในโลกรหน้าหรือโลกหลังความตาย ซึ่งเป็นแสดงออกถึงการห่วงหาอาทรต่อบรรพบุรุษ และกุศโลบายแฝงเกี่ยวกับการสมัครสมานสามัคคีของร่วมกันสร้างสิ่งหนึ่งร่วมกันด้วย ปัจจุบันพิธีกรรมนี้เริ่มเลือนหายไปจากวิถีของชาวอีสาน ทำให้ความสัมพันธ์ในชุมชนเริ่มเลือนหายไปด้วย จากการศึกษารวบรวมข้อมูลในแต่ละกรณีศึกษาล้วนมีนัยสำคัญซ่อนอยู่ จึงต้องการแสดงทัศนคติผ่านการนำเสนอเป็นผลงานประติมากรรม เพื่อต้องการแสดงให้เห็นสภาวะของวัฒนธรรมและอัตลักษณ์ของความเป็นอีสานที่กำลังจะเลือนหายไป เพื่อให้ฉุกคิดและตระหนักถึงคุณค่าของเอกลักษณ์และคุณค่าของพิธีกรรมที่เกิดจากความเชื่อและความศรัทธา

56002201 : Major (VISUAL ARTS)

MR. YANUSAK NOASAENG : THE BELIEF AND FAITH OF E-SAN THESIS
ADVISOR : NAPHAT THAMNIYA

The belief and faith of E-san. There is content that expresses beliefs and values in the rituals and customs of the E-san people. This is evidence that the folk wisdom of the past cultivated ethical behavior to society by ritual media. Will be lost from the villagers. Because of the change in the field. Causes change the constipation. The values, attitudes, and attitudes that promote ethical behavior. Including stimulus changes. Motivation to show moral behavior. It is important to cultivate the ethics of the ritual as a medium. And other folk methods have been lost. Although ethical behavior is a necessity in today's society. By raising the case, the bee hall ritual. It is the dedication of the living and the things to the ancestors or souls who passed away, hoping to be used in the next world or the afterlife. This is an expression of concern for the ancestors. And the latent about the unity of the jointly created one together. Today, the ritual begins to disappear from the E-san way. The relationship in the community began to fade away. The data collected in each case study are significantly hidden. I want to express my attitude through presentation as a sculpture. To show the state of culture and the identity of E-san is going to disappear. To engage and recognize the value of the identity and value of rituals derived from belief and faith of E-san.

กิตติกรรมประกาศ

ความสำเร็จในการศึกษาของโครงการวิทยานิพนธ์ครั้งนี้ ผู้เขียนขอน้อมรำลึกถึงพระคุณอันยิ่งใหญ่ของคุณแม่สุชกาย เนาว์แสงที่คอยอบรมสั่งสอนให้กำลังใจและสนับสนุนในแนวทางศิลปะมาโดยตลอด รำลึกถึงพระคุณของครูบาอาจารย์ทั้งหลาย โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ท่านอาจารย์ณภัทร ธรรมนิยาที่ชี้ทางทั้งทางความรู้ทางศิลปะและศาสตร์ความรู้ในการดำเนินชีวิต และสุดท้ายขอขอบคุณกฤตยาพร คุณสีขว ที่อยู่เคียงข้างให้กำลังใจ รวมถึงรุ่นพี่ เพื่อน รุ่นน้อง ที่ให้ความช่วยเหลือร่างกายและแรงใจในการทำงานครั้งนี้ประสบผลสำเร็จด้วยดี

ญาณุศักดิ์ เนาว์แสง

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญภาพ	1
สารบัญตาราง	4
บทที่ 1 บทนำ	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
ความมุ่งหมายและวัตถุประสงค์ของการศึกษา.....	2
สมมติฐานของการศึกษา.....	3
ขอบเขตของโครงการ	3
ขั้นตอนการศึกษา.....	4
วิธีการเก็บข้อมูล	4
แหล่งข้อมูล.....	5
อุปกรณ์ที่ใช้ในการค้นคว้า.....	5
การเสนอผลงาน.....	5
บทที่ 2 อิทธิพลของการสร้างสรรค์	6
อิทธิพลจากวิถีชนบทอีสาน	6
อิทธิพลจากการความเชื่อในการสร้างหอผีง	13
อิทธิพลจากวิถีสังคมสมัยใหม่	15
บทที่ 3 กระบวนการและองค์ประกอบในการสร้างสรรค์	19

1.การประมวลผลทางความคิด.....	19
2.การสร้างสรรค์.....	19
ผลงานวิทยานิพนธ์ชั้นที่ 1	19
ผลงานวิทยานิพนธ์ชั้นที่ 2	31
กระบวนการทำงาน : ผลงานศิลปะนิพนธ์ชั้นที่ 2.....	31
ผลงานวิทยานิพนธ์ชั้นที่ 3	40
บทที่ 4 วิเคราะห์ผลงานวิทยานิพนธ์.....	48
วิเคราะห์ผลงานวิทยานิพนธ์ชั้นที่ 1.....	50
วิเคราะห์ผลงานวิทยานิพนธ์ชั้นที่ 2.....	52
วิเคราะห์ผลงานวิทยานิพนธ์ชั้นที่ 3.....	54
บทที่ 5 สรุป.....	1
รายการอ้างอิง.....	2
ประวัติผู้เขียน	4

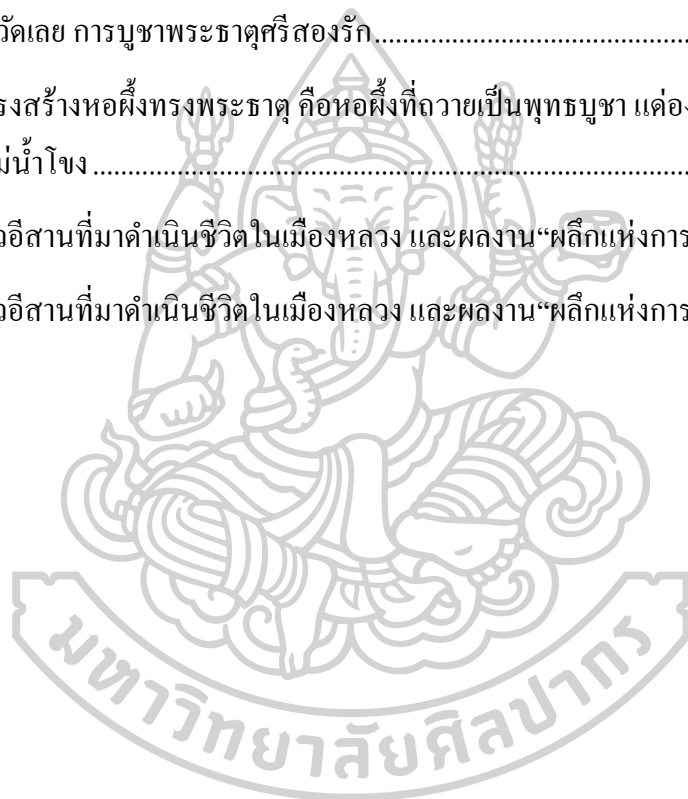

สารบัญภาพ

ภาพที่ 1 การสร้างปราสาทผึ้งทรงหอ	7
ภาพที่ 2 การสร้างปราสาทผึ้งทรงหอ	8
ภาพที่ 3 การสร้างปราสาทผึ้งทรงหอ	9
ภาพที่ 4 กลุ่มผู้สูงอายุร่วมกันสร้างหอผึ้งทรงหอ.....	10
ภาพที่ 5 กลุ่มผู้สูงอายุร่วมกันสร้างหอผึ้งทรงหอ.....	11
ภาพที่ 6 ลูกบุญจันและกลุ่มผู้สูงอายุร่วมกันสร้างหอผึ้งทรงหอ.....	11
ภาพที่ 7 กลุ่มผู้สูงอายุร่วมกันสร้างหอผึ้งทรงหอ.....	12
ภาพที่ 8 ภาพผลงาน 8 Impenetrable , 2009.....	17
ภาพที่ 9 แบบร่างด้วยคอมพิวเตอร์กราฟฟิก	21
ภาพที่ 10 แบบร่างด้วยคอมพิวเตอร์กราฟฟิก	21
ภาพที่ 11 การประกอบตุง.....	22
ภาพที่ 12 การขึ้นแกนด้วยเครื่องกำหนดระยะที่สร้างขึ้น	23
ภาพที่ 13 การประกอบตุงด้วยขี้ผึ้งและด้าย	23
ภาพที่ 14 การประกอบหน่วยของตุงขี้ผึ้งเข้าด้วยกันด้วยให้เป็นเส้น	24
ภาพที่ 15 เส้นของตุงขี้ผึ้งที่ประกอบเสร็จแล้ว	25
ภาพที่ 16 การประกอบตุงขี้ผึ้งเข้าด้วยกัน	25
ภาพที่ 17 การประกอบ โครงสร้างใหญ่	26
ภาพที่ 18 การประกอบ โครงสร้างใหญ่	27
ภาพที่ 19 ติดตั้งผลงาน	28
ภาพที่ 20 รายละเอียดเมื่อแขวนผลงานเสร็จแล้ว	29
ภาพที่ 21 ผลงานที่เสร็จสมบูรณ์.....	30
ภาพที่ 22 แบบร่างงานชิ้นที่ 2.....	32

ภาพที่ 23	การเตรียมโครงเหล็ก ให้ได้ขนาดตามแบบ	32
ภาพที่ 24	การเตรียมทำสีโดยใช้วิธีการกันสีด้วยกระดาษขาว.....	33
ภาพที่ 25	การเตรียมสีเพื่อพ่นชิ้นงาน	34
ภาพที่ 26	การประกอบผลงานแต่ละส่วนเข้าด้วยกัน	35
ภาพที่ 27	ขั้นตอนการทำสี.....	35
ภาพที่ 28	ขั้นตอนการทำสี	36
ภาพที่ 29	ขั้นตอนการประกอบด้วยวิธีการมัด.....	37
ภาพที่ 30	การประกอบรูปทรงใหญ่.....	38
ภาพที่ 31	การประกอบรูปทรงอะกลีกลีใส่ของที่เกี่ยวข้องกับพิธีกรรม	38
ภาพที่ 32	การประกอบรูปทรงอะกลีกลีกับรูปทรงใหญ่	39
ภาพที่ 33	ผลงานสมบูรณ์.....	39
ภาพที่ 34	แบบร่างผลงานชิ้นที่3.....	42
ภาพที่ 35	การขึ้นแบบด้วยโฟมและขี้ผึ้ง.....	42
ภาพที่ 36	พิมพ์ซิลิโคน.....	43
ภาพที่ 37	การประกอบอะกลีกลีในแม่พิมพ์.....	43
ภาพที่ 38	การประสานอะกลีกลีด้วยน้ำยาประสาน	44
ภาพที่ 39	เพื่อป้องกันการขีดข่วนของชิ้นงานด้วยเทปกาว.....	44
ภาพที่ 40	นำรูปทรงห่อผึ้งมาใส่ข้างในของรูปทรงสลัก	45
ภาพที่ 41	นำรูปทรงห่อผึ้งมาใส่ข้างในของรูปทรงสลัก	45
ภาพที่ 42	ผลงานเมื่อติดตั้ง.....	46
ภาพที่ 43	นำผลงานลงไปฝังในท้องถื่นของผู้วิจัย	47
ภาพที่ 44	ภาพผลงานวิทยานิพนธ์ชิ้นที่1.....	49
ภาพที่ 45	ภาพโดยรวมของผลงาน	50

ภาพที่ 46 แสดงให้เห็นกลุ่มของรูปทรงกับรูปทรงเดี่ยวอย่างชัดเจน	51
ภาพที่ 47 ผลงานวิทยานิพนธ์ชิ้นที่ 2.....	52
ภาพที่ 48 รายละเอียดของผลงาน	53
ภาพที่ 49 สิ่งของที่บรรจุกล่องอะคิลิก	53
ภาพที่ 50 ผลงานวิทยานิพนธ์ชิ้นที่ 3	54
ภาพที่ 51 โครงสร้างห่อหุ้มทรงตะลุม คือห่อหุ้มที่ถวายเป็นพุทธบูชาประเพณีออกพรรษา พบได้ใน ด่านซ้าย จังหวัดเลย การบูชาพระธาตุศรีสองรัก.....	55
ภาพที่ 52 โครงสร้างห่อหุ้มทรงพระธาตุ คือห่อหุ้มที่ถวายเป็นพุทธบูชา แด่องค์พระธาตุ พบได้ใน จังหวัดแถบแม่น้ำโขง.....	56
ภาพที่ 53 ชาวอีสานที่มาดำเนินชีวิตในเมืองหลวง และผลงาน“พลิกแห่งการเวลา”	57
ภาพที่ 54 ชาวอีสานที่มาดำเนินชีวิตในเมืองหลวง และผลงาน“พลิกแห่งการเวลา”	57

สารบัญตาราง

ตาราง 1 วิเคราะห์อิทธิพลทางความเชื่อ.....	16
ตาราง 2 สรุปการวิเคราะห์ผลงานของศิลปิน	18
ตาราง 3 ตารางวัตถุประสงค้ในการแสดงออก.....	20
ตาราง 4 ตารางวัตถุประสงค้ในการแสดงออก	31
ตาราง 5 ตารางวัตถุประสงค้ในการแสดงออก.....	40

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

“ความเชื่อความศรัทธาแห่งอีสานวิถี”

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

จากอดีตจนถึงปัจจุบัน มนุษย์พยายามเรียนรู้สิ่งแวดล้อม และความลึกลับซับซ้อนของธรรมชาติที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตของตนอยู่เสมอ ซึ่งชีวิตของผู้คนในอดีตนั้นขึ้นอยู่กับอิทธิพลของธรรมชาติ และปรากฏการณ์ทางธรรมชาติหรือสิ่งเหนือธรรมชาติ ซึ่งในบางครั้งนั้น ปรากฏการณ์ทางธรรมชาติทำให้มนุษย์รู้สึกมีความกลัว จนคิดว่าปรากฏการณ์เหล่านี้เกิดจากสิ่งมีอำนาจดลบันดาลให้เป็นเช่นนั้น จนทำให้เกิดความเชื่อในเรื่องอำนาจลึกลับและสิ่งที่มองไม่เห็น โดยเฉพาะในเรื่องภูตผีวิญญาณ มนุษย์ในอดีตจึงมีความเชื่อเกี่ยวพันกับเรื่องภูตผีวิญญาณหรือเทวดา และเกิดเป็นพิธีกรรมต่างๆ เพื่อแสดงความศรัทธาและความยำเกรงต่ออิทธิพลความเชื่อนั้น กล่าวคือความเชื่อของคนไทยดั้งเดิมเป็นความเชื่อในการนับถือผีสงเทวดาโดยเชื่อว่ามีอำนาจเหนือคน เมื่อดลบันดาลให้ทั้งคุณและโทษแก่คนได้ ต่อมาชาวไทยได้นับถือศาสนาพุทธและศาสนาพราหมณ์ จึงได้นำความเชื่อทางศาสนานี้ปรับปรุงแก้ไขให้เข้ากับจิตใจและแวดล้อม โดยยังมีความเชื่อดั้งเดิมเป็นพื้นฐานอยู่ ดังนั้นความเชื่อจึงเกิดการผสมกลมกลืนกัน ซึ่งความเชื่อเหล่านี้เป็นบรรทัดฐานที่คนในสังคมในอดีตใช้ควบคุมตนเองและสังคม เพื่อการดำรงชีวิตของผู้คนในสังคมจะได้มีความมั่นใจ และปลอดภัยจากอันตรายต่างๆ รวมทั้งสร้างเสริมความสามัคคีและคนในสังคมให้มีกำลังใจ และปฏิบัติตนในแนวทางที่ดีสืบไป เพราะความเชื่อเป็นการยอมรับสิ่งที่เกิดอยู่ในจิตสำนึกซึ่งก่อให้เกิดความศรัทธาและความมั่นใจ ความเชื่อจึงถือเป็นบ่อเกิดของขนบธรรมเนียมประเพณีต่างๆ เช่น ประเพณีทำบุญ 12 เดือน หรือ ฮีต 12 ของชาว อีสาน เป็นต้น

ในปัจจุบัน พิธีกรรมต่างๆ ซึ่งเป็นหลักฐานที่แสดงให้เห็นภูมิปัญญาของชาวบ้านในอดีตที่ปลูกฝังพฤติกรรมทางจริยธรรมแก่สังคมโดยอาศัยพิธีกรรมเป็นสื่อ กำลังจะสูญหายไปจากสังคมชาวบ้าน เนื่องจากกระแสการเปลี่ยนแปลงในด้านต่างๆ ที่เกิดขึ้นในสังคมปัจจุบัน เช่น การดำรงชีวิต

ที่เปลี่ยนแปลงไปตามกระแสสังคม การย้ายถิ่นฐานเพื่อประกอบอาชีพ เป็นต้น จึงทำให้ความสัมพันธ์ในชุมชนเปลี่ยนแปลงไปด้วย

ผู้วิจัยเองซึ่งเติบโตในวิถีชนบทอีสาน ซึ่งมีชนบประเพณีทำบุญ 12 เดือน หรือ ฮีต 12 คลอง 14 ทำให้ผู้วิจัยได้มีโอกาสได้ร่วมพิธีกรรมต่างๆ และมีหนึ่งในพิธีกรรมที่ผู้วิจัยมีความสนใจเป็นอย่างยิ่ง คือ พิธีกรรมห่อฝั่หรือหอดอกฝั่ ซึ่งเป็นพิธีกรรมของภาคอีสาน ที่เกี่ยวกับการร่วมกันอุทิศที่อยู่อาศัยและสิ่งของให้กับดวงวิญญาณผู้ที่ล่วงลับไปด้วยหวังว่าจะนำไปใช้ในภพหน้าหรือภพหลังความตาย โดยการก่อเกิดพิธีกรรมห่อฝั่หรือหอดอกฝั่เป็นการสร้างด้วยแรงศรัทธาและความเชื่อ และเป็นการแสดงออกถึงความห่วงหาอาทรไปสู่สิ่งที่อาจจะมองไม่เห็น แต่เป็นความรู้สึกทางจิตใจของคนที่ยังมีชีวิตอยู่ โดยบริบทของพิธีกรรมนี้แฝงไปด้วยการร่วมมือร่วมใจของคนกลุ่มหนึ่ง ที่เชื่อในสิ่งเดียวกันก่อให้เกิดความสมัครสมานสามัคคี ความแน่นแฟ้นขึ้นสังคมของชาวอีสาน

กล่าวคือห่อฝั่ หรือหอดอกฝั่ก็เป็นหลักฐานประการหนึ่งซึ่งแสดงให้เห็นว่าภูมิปัญญาของชาวบ้านในอดีตที่ปลูกฝั่พฤติกรรมทางจริยธรรมแก่สังคม โดยอาศัยพิธีกรรมเป็นสื่อ แต่เป็นที่น่าเสียดายเป็นอย่างยิ่งที่ภูมิปัญญาส่วนนี้กำลังจะหายไปจากสังคมชาวบ้าน ซึ่งเป็นผลเนื่องจากการเปลี่ยนแปลงในด้านต่างๆที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเปลี่ยนแปลงเครื่องผูกใจ ที่ก่อให้เกิดความศรัทธา ค่านิยม บุคลิกภาพ ทิศนคติในทางที่จะส่งเสริมให้เกิดพฤติกรรมทางจริยธรรม รวมทั้งการเปลี่ยนแปลงสิ่งกระตุ้น แรงจูงใจที่จะแสดงพฤติกรรมทางจริยธรรม ซึ่งมีส่วนสำคัญที่จะทำให้การปลูกฝั่ทางจริยธรรมที่อาศัยพิธีกรรมเป็นสื่อ และวิธีการพื้นบ้านอื่นๆต้องสูญหายไป ทั้งๆที่พฤติกรรมที่มีจริยธรรมเป็นสิ่งที่จำเป็นอย่างยิ่งในสังคมปัจจุบัน

ด้วยเหตุดังกล่าวนี้ผู้วิจัยจึงต้องการสร้างสรรค์ผลงานทางประติมากรรม เพื่อแสดงทัศนคติที่มีต่อพิธีกรรมของชาวอีสานที่กำลังจะเลือนหายไป ในสังคมปัจจุบัน

ความมุ่งหมายและวัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อสร้างสรรค์ผลงานประติมากรรมที่มีลักษณะเป็นโครงสร้างแบบกึ่งนามธรรม โดยนำโครงสร้างของสิ่งที่เป็นสื่อกลางพิธีกรรมมาสื่อความหมายของ “สภาวะวัฒนธรรมที่เปลี่ยนแปลงไป”
2. เพื่อสร้างสรรค์ผลงาน โดยใช้การประกอบรูปทรงที่เป็นเทคนิคเชิงช่างอีสานเพื่อแสดงออกถึงอัตลักษณ์ของท้องถิ่น

3. เพื่อสร้างความเป็นไปได้ของการใช้วัสดุที่มีคุณสมบัติแตกต่างจากวัสดุดั้งเดิม มาสร้างสร้างสรรค์เป็นผลงาน

4. เพื่อนำเสนอ คติ ความเชื่อทางพิธีกรรมที่ส่งผลต่อการดำเนินชีวิตของคนอีสาน

5. เพื่อต้องการแสดงให้เห็นการคงอยู่ของวัฒนธรรมและอัตลักษณ์ของความเป็นอีสานในสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปในลักษณะของศิลปกรรมร่วมสมัย

สมมติฐานของการศึกษา

ซึ่งการก่อเกิดพิธีกรรมหอดอกผึ้งเป็นการสร้างด้วยแรงศรัทธาและความเชื่อ ไม่ว่าจะเป็นความเชื่อทางพระพุทธศาสนา หรือความเชื่อทางภูตผีวิญญูณ ก็ตาม พิธีกรรมหอดอกผึ้งก็เป็นสัญลักษณ์อันแสดงออกถึงการทวงหาอาหารต่อบรรพบุรุษ ซึ่งมีกุศโลบายแฝงเกี่ยวกับการสมัคสมานสามัคคีของร่วมกันสร้างสิ่งหนึ่งร่วมกันด้วย

และด้วยที่มาของแรงบันดาลใจว่าเรื่องของความวัฒนธรรมที่เปลี่ยนแปลงไปเข้าพเจ้าจึงถ่ายทอดความคิดนี้สู่การสร้างรูปที่จะแสดงออก โดยนำลักษณะของ โดยนำโครงสร้างของสิ่งที่เป็นสื่อกลางของพิธีกรรมหอดอกผึ้งทรงหอ อยู่ในสภาวะไม่มั่นคง ล่องลอย เลื่อนราง เพื่อสื่อถึงสิ่งที่กำลังจะเลือนหายไปจากสังคมอีสานในสภาวะการปัจจุบัน

ต้องการแสดงให้เห็นสภาวะของวัฒนธรรมและอัตลักษณ์ของความเป็นอีสานที่กำลังจะเลือนหายไป เพื่อให้ถูกคิดและตระหนักถึงคุณค่าของเอกลักษณ์และคุณค่าของพิธีกรรมที่เกิดจากความเชื่อและความศรัทธา

ขอบเขตของโครงการ

เนื่องจากผลงานประติมากรรมที่ถูกสร้างขึ้นประกอบด้วย เนื้อหาสาระที่ต้องการนำเสนอและการแสดงออกทางรูปทรง ขอบเขตของโครงการจึงถูกแบ่งออกเป็น 2 ลักษณะดังนี้

1. ด้านเนื้อหา

นำเสนอข้อมูลเกี่ยวกับพิธีกรรมการสร้างหอดอกผึ้งหรือหอดอกผึ้งในรูปแบบต่างๆ ที่ยังคงมีอยู่ในท้องถิ่น เพื่อให้ทราบถึงวัตถุประสงค์ที่แท้จริงเพื่อเป็นข้อเปรียบเทียบให้นำไปสู่รูปแบบทางความคิดในการสร้างรูปทรง

2. ด้านการสร้างสรรค์ผลงาน

นำเสนอผลงานศิลปะนิพนธ์ในรูปแบบสามมิติ โดยให้ลักษณะของรูปทรงโครงสร้าง โดยอาศัยทัศนธาตุต่างๆ ที่เป็นเอกลักษณ์ของชาวอีสาน และลักษณะของปราสาทผึ้งทรงหอ ผสมผสานกับความรู้สึกรักคิด อารมณ์ จินตนาการ ด้วยเส้นและระนาบของรูปทรง ลักษณะของรูปทรงเป็นรูปทรงเปิด ที่ว่างอากาศทะลุผ่านรูปทรงในส่วนต่างๆ ปริมาตรของรูปทรงมีความแตกต่างกันด้วยขนาดเพื่อทำให้เกิดความสอดคล้องกันของรูปร่างและขนาดสัดส่วนต่างๆภายในรูปทรง เส้นระนาบกับลักษณะของเส้นรอบนอกเป็นการถ่ายทอดความเปลี่ยนแปลงหรือดัดแปลงรูปทรงจากปราสาทผึ้งมาจัดองค์ประกอบในลักษณะทับซ้อน กลืน ผสาน ผนีกกันของรูปทรง และลักษณะของสื่อกลางของพิธีกรรมในรูปแบบต่างๆเพื่อให้ผลงานแสดงออกถึงการเปลี่ยนแปลงไปของพิธีกรรมของชาวอีสาน

ขั้นตอนการศึกษา

1. ศึกษาจากการลงพื้นที่จริง
2. ศึกษาจากหนังสือ นิตยสาร ภาพถ่าย อินเทอร์เน็ต
3. ศึกษาจากการทำแบบร่าง 2 มิติ และ 3 มิติ นำแบบร่างปรึกษากับอาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อนำมาปรับปรุงแก้ไขก่อนสร้างสรรค์ผลงานจริง
4. ศึกษาจากการทำผลงานจริง เพื่อวิเคราะห์ถึงปัญหาจากการสร้างรูปทรงอันเกิดจากเทคนิคของการประกอบกันและหาความเป็นไปได้ในการสร้างรูปทรง

วิธีการเก็บข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลสังเกตและจดบันทึกความเชื่อและความศรัทธาแห่งอีสานวิถี ในประเด็นการศึกษากรณีต่างๆจากหนังสือ สื่อออนไลน์ เพื่อศึกษาวิเคราะห์แยกแยะนัยยะต่างๆ ดังนี้

1. ศึกษาลักษณะ หอผึ้ง ในลักษณะต่างๆ เพื่อนำมาเป็นข้อมูลในการสร้างรูปทรงประติมากรรม บันทึกข้อมูลจากกล้องถ่ายรูป วาดเส้น และร่วมทำหอผึ้งในพิธีกรรม
2. ศึกษาและวิเคราะห์ผลงานประติมากรรมระยะในช่วงก่อนวิทยานิพนธ์
3. ศึกษาจากแบบร่าง 2 มิติ จำลองทำผลงาน 3 มิติ ขนาดเล็กและ วิเคราะห์ผลงาน เพื่อนำมาปรับปรุงก่อนสร้างผลงานจริง
4. จำลองเทคนิคการประกอบกันของวัสดุไม้ไผ่ เส้นด้าย ขี้ผึ้งเทียน เหล็ก และแผ่นอะคริลิกใส
5. สร้างผลงานประติมากรรมตามกระบวนการสร้างสรรค์

6. ประเมินผลงาน แก้ไขปรับปรุงเพื่อความสมบูรณ์ของผลงานประติมากรรม

แหล่งข้อมูล

1. การลงพื้นที่จริง ใน จ.ร้อยเอ็ด เพื่อหาความเป็นอัตลักษณ์ของท้องถิ่น
2. หาเอกสารที่เกี่ยวข้อง เช่น หนังสือประวัติความเป็นมาของหอผึ้ง หนังสือธัญอีสาน หนังสือประวัติการสร้างปราสาทผึ้งจังหวัดต่างๆ
3. หนังสือ วารสาร ทวี อินเทอร์เน็ต
4. อาจารย์ และศิลปินที่ทำงานด้านศิลปะ

อุปกรณ์ที่ใช้ในการค้นคว้า

1. คอมพิวเตอร์ ใช้เพื่อเก็บข้อมูล และเข้าสู่ระบบอินเทอร์เน็ตเพื่อหาข้อมูลต่างๆ
2. กล้องถ่ายรูป ใช้บันทึกภาพขณะลงพื้นที่และปฏิบัติงาน
3. อุปกรณ์เครื่องเขียน
4. เครื่องมือการสร้างผลงานประติมากรรม

การเสนอผลงาน

1. ผลงานประติมากรรมจำนวน 3 ชิ้น ตามประเด็นที่ศึกษา
 - 1.1 แสดงให้เห็นถึงสภาวะการของวัฒนธรรมและประเพณีชาวอีสาน ที่ยังคงอยู่ในยุคปัจจุบันโดยผ่านทางรูปทรงสื่อกลางทางพิธีกรรมหอผึ้งมาสื่อให้เห็นสภาวะการนั้น
 - 1.2 แสดงให้เห็นลักษณะพิธีกรรมที่ยังคงอยู่ ในลักษณะที่เปลี่ยนแปลงไป โดยใช้วัสดุที่แตกต่างออกไป มาประกอบเป็นรูปทรงหอผึ้งทรงหอ เพื่อให้เห็นความเชื่อและความศรัทธาที่ยังคงอยู่ในรูปลักษณะที่แตกต่างออกไป
 - 1.3 แสดงให้เห็นประเด็นการส่งต่อความห่วงหาอาทรต่อโลกปัจจุบันและโลกหน้า โดยเทียบเคียงโลกหลังความตายและโลกอนาคต
2. การเผยแพร่ผลงานผ่านนิทรรศการ
3. เอกสารประกอบวิทยานิพนธ์ เรื่อง “ความเชื่อความศรัทธาแห่งอีสานวิถี”

บทที่ 2

อิทธิพลของการสร้างสรรค์

อิทธิพลจากวิถีชนบทอีสาน

วิถีชนบท คือ การดำเนินชีวิตโดยอาศัยการพึ่งพาธรรมชาติ การทำนาทำไร่ที่ต้องอาศัยน้ำฝนจากฟ้า การตากผลผลิตต้องอาศัยความร้อนจากแสงแดด อันเป็นวิถีเกษตรกรรม ซึ่งบางครั้งฤดูกาลเกิดการผัดผวน ฝนไม่ตกเมื่อยามหน้าฝน เกิดความแห้งแล้งในฤดูหว่านดำ ทำให้เกิดความวิตกกังวลในการดำเนินชีวิต เพื่อการดำรงชีวิตของผู้คนในสังคมให้มีความ อบอุ่น มั่นใจ บรรพบุรุษจึงสร้างขนบธรรมเนียมประเพณีตามความเชื่อในการเคารพต่อธรรมชาติและสิ่งเหนือธรรมชาติ เช่น บุญบั้งไฟเป็นการจุดบั้งไฟเพื่อบูชาพญาแถนบันดาลให้ฝนตกต้องตามฤดูกาล การบูชาตาแฮกหรือพิธีแรกนาขวัญ เพื่อให้ดูแลรักษาไร่นาและให้ข้าวปลาอุดมสมบูรณ์ การบูชาปู่ตาประจำหมู่บ้าน ซึ่งเชื่อว่าดวงวิญญาณของบรรพบุรุษจะช่วยปกป้องรักษาคุ้มครองหมู่บ้านให้อยู่เย็นเป็นสุข พิธีกรรมห่อฝั่หรือหอดอกฝั่เป็นพิธีกรรมของภาคอีสาน ที่เกี่ยวกับการร่วมกันอุทิศที่อยู่อาศัยและสิ่งของให้กับดวงวิญญาณผู้ที่ล่วงลับไปด้วยหวังว่าจะนำไปใช้ในโลกว่าหน้าหรือโลกหลังความตาย เป็นต้น จากการสังเกตพิธีกรรมต่างๆทำให้เห็นว่าประเพณีและพิธีกรรมต่างๆเป็นการเชื่อมโยงระหว่างมนุษย์และธรรมชาติ รวมทั้งลูกหลานถึงวิญญาณบรรพบุรุษ ซึ่งผู้วิจัยก็เติบโตในวิถีของสังคมนี้ ทำให้ได้รับการซึมซับและบ่มเพาะทางความเชื่อในการเคารพต่อธรรมชาติและบรรพบุรุษ ผู้วิจัยได้สังเกตถึงการรวมกันทำพิธีกรรมต่างๆ ทำให้เกิดความปฏิสัมพันธ์ในชุมชน ก่อให้เกิดความสงบสุขในชุมชนด้วย อิทธิพลจากวิถีชนบทอีสานและวัฒนธรรมประเพณีดังกล่าวจึงมีผลต่อการสร้างสรรค์ผลงานของผู้วิจัยด้วย

ภาพที่ 1 การสร้างปราสาทผึ้งทรงหอ
เพื่ออุทิศส่วนกุศลให้บรรพบุรุษและเป็นพุทธบูชา ในประเพณีบุญเดือนสิบ
อำเภอพรรณานิคม จังหวัดสกลนคร

ภาพที่ 2 การสร้างปราสาทผึ้งทรงหอ
เพื่ออุทิศส่วนกุศลให้บรรพบุรุษและเป็นพุทธบูชา ในประเพณีบุญเดือนสิบ
อำเภอพรรณานิคม จังหวัดสกลนคร

ภาพที่ 3 การสร้างปราสาทผึ้งทรงหอ
เพื่ออุทิศส่วนกุศลให้บรรพบุรุษและเป็นพุทธบูชา ในประเพณีบุญเดือนสิบ
อำเภอพรรณานิคม จังหวัดสกลนคร

ภาพที่ 4 กลุ่มผู้สูงอายุร่วมกันสร้างหอฟีงทรงหอ
เพื่ออุทิศส่วนกุศลให้บรรพบุรุษและเป็นพุทธบูชา ในประเพณีบุญเดือนสิบ
อำเภอพรรณานิคม จังหวัดสกลนคร

ภาพที่ 5 กลุ่มผู้สูงอายุร่วมกันสร้างหอฝั้งทรงหอ
เพื่ออุทิศส่วนกุศลให้ผู้ล่วงลับ ในงานบุญแจกข้าว
อำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด

ภาพที่ 6 ลุงบุญจันและกลุ่มผู้สูงอายุร่วมกันสร้างหอฝั้งทรงหอ
เพื่ออุทิศส่วนกุศลให้ผู้ล่วงลับ ในงานบุญแจกข้าว อำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด

ภาพที่ 7 กลุ่มผู้สูงอายุร่วมกันสร้างหอฝักรงหอ
เพื่ออุทิศส่วนกุศลให้ผู้ล่วงลับ ในงานบุญแจกข้าว
อำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด

อิทธิพลจากการความเชื่อในการสร้างหอผึ่ง

ชาวอีสานมีประเพณีที่เกิดจากความเชื่อ ซึ่งก่อเกิดรูปแบบพิธีกรรมต่างๆ อันเกี่ยวเนื่องกับการสร้างบุญกุศลหรือความสุขในชีวิต ทั้งที่เป็นประเพณีส่วนบุคคล เช่น ประเพณีการสู่ขวัญ ประเพณีการอุปสมบท ประเพณีเกี่ยวกับความตาย และประเพณีเกี่ยวกับส่วนรวม คือ ฮีตสิบสองหรือประเพณีสิบสองเดือน ซึ่งเป็นประเพณีที่จะให้คนในชุมชนได้มีส่วนร่วมในการทำบุญเป็นประจำทุกๆ เดือนของรอบปี ได้แก่

เดือนอ้าย	บุญเข้ากรรม
เดือนยี่	บุญคูณลาน
เดือนสาม	บุญข้าวจี
เดือนสี่	บุญผะเหวด บุญพระเวส
เดือนห้า	บุญสงกรานต์
เดือนหก	บุญบังไฟ
เดือนเจ็ด	บุญข้าสະ
เดือนแปด	บุญเข้าพรรษา
เดือนเก้า	บุญข้าวประดับดิน
เดือนสิบ	บุญข้าวสารท
เดือนสิบเอ็ด	บุญออกพรรษา
เดือนสิบสอง	บุญกฐิน

ประเพณีที่ชาวอีสานได้ปฏิบัติสืบทอดกันมาจามฮีตสิบสองอย่างหนึ่ง คือ ประเพณีออกพรรษา ซึ่งมีการทำบุญตักบาตรเทโว ฟังเทศน์ ปฏิบัติธรรม จุดประทีป ล่องเรือไฟ แข่งเรือ และถวายต้นผึ้งหรือปราสาทผึ้ง ความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับประเพณีแห่หอผึ่งมีหลายประการ ประยูทศ กุยสาคร ได้รวบรวมเกี่ยวกับความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับประเพณีการสร้างปราสาทผึ้ง ได้แก่ แนวความคิดของพระมหาเลิศพร เพชรเมือง ซึ่งอ้างอิงธรรมบท ภาค 6 เรื่องยมกปาฏิหาริย์ ตอนพระพุทธเจ้าเปิดโลกในวันขึ้น 15 ค่ำเดือน 11 จากเรื่องนี้สรุปได้ว่า การสร้างปราสาทผึ้งเป็นความเชื่อในเรื่อง นรก-สวรรค์ ซึ่ง

เชื่อว่าการทำบุญโดยการสร้างปราสาทผึ้ง เมื่อตายไปจะได้เกิดบนสวรรค์ และได้อยู่ในปราสาท ส่วนพระเทพวิมลเมธีได้แสดงแนวคิดที่ว่า ประเพณีครอบครัวของชาวอีสาน เมื่อมีการทำบุญแจกข้าวถึงผู้ตายได้มีการสร้างต้นผึ้งหรือปราสาทผึ้งถวายพระสงฆ์ด้วย ดังนั้นจึงเชื่อว่าการทำบุญโดยการทำบุญแก่ผู้ตาย¹ และ พระมหาวารีย์ อินทปัญญา อ้างอิงถึงธรรมบทภาค 6 เรื่องอสทิสทาน (ทานที่ไม่มีทานใดเหมือน) ซึ่งกล่าวถึงการแข่งขันทำบุญถวายทานแด่พระพุทธเจ้าระหว่างชาวพระนครและชาวเมือง ผลปรากฏว่าชาวพระนครเป็นฝ่ายชนะ เพราะพระเจ้าปัสเสนทิโกศลได้ถวายทานที่เป็นอสทิสทาน และถวายปราสาทผึ้ง ซึ่งสร้างจำลองจากปราสาทพระองค์เอง² จากเรื่องนี้สรุปได้ว่า การสร้างปราสาทผึ้งเป็นการทำบุญถวายทานแด่พระพุทธเจ้านั้นคือถวายเป็นพุทธรูปบูชา จากข้อมูลทีกล่าวผ่านมาทั้งหมดเห็นได้ว่า ความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับประเพณีสร้างปราสาทผึ้ง เป็นความเชื่อที่เกี่ยวข้องในพุทธศาสนา และมีความเชื่อที่เกี่ยวข้องในภูตผีวิญญาณแฝงอยู่ด้วย

เรื่องภูตผีวิญญาณเป็นความเชื่อในสิ่งเหนือธรรมชาติ โดยเชื่อว่าสามารถลบล้างบาปให้ทั้งคุณและโทษแก่มนุษย์ได้ ดังนั้นจึงมีการเซ่นไหว้หรือการอุทิศ เพื่อปฏิบัติให้เป็นที่ถูกใจผี และป้องกันผีร้ายมารบกวน ตลอดจนความห่วงใยอาลัยถึงบรรพบุรุษที่ตายไปแล้ว เพื่อให้ได้รับประโยชน์แห่งความสุขในโลกหน้า ญาติพี่น้องจึงนำเสื้อผ้า เครื่องใช้ต่างๆ และนำอาหารไปวางไว้ที่หลุมฝังศพ เพื่อผีจะได้ใช้ได้กิน เพราะคิดว่าผีก็เหมือนกับคน ต้องใช้สิ่งของและต้องกินอาหารเช่นเดียวกับคน³

ความเชื่อในเรื่องการเซ่นไหว้หรือการอุทิศนี้มีในทุกกลุ่มชน พระยาอนุমানราชชนได้กล่าวถึงการเซ่นไหว้หรือการอุทิศของชนชาติต่างๆ เช่น ในประเทศอินเดียมีพิธีสตี โดยให้ภรรยาโคเข้ากองไฟตายตามสามีเพื่อรับใช้ปรณินิบัติสามีในเมืองผีหรือโลกหน้า ในประเทศจีนเมื่อพระมหากษัตริย์สวรรคตลง เหล่าข้าทาสบริวารจะต้องถูกนำไปฝังทั้งเป็นร่วมกับองค์พระมหากษัตริย์ เพื่อให้ดวงวิญญาณของเหล่าข้าทาสบริวารนั้นได้ตามไปรับใช้พระมหากษัตริย์ในโลกหลังความตายต่อไป ความเชื่อในการบรรจุวัตถุสิ่งของเครื่องใช้ไปกับศพผู้ตาย รวมทั้งการฆ่าข้าทาสบริวาร และฆ่าสัตว์พาหนะ

¹ ประยูร กุยาคร, ประเพณีแห่ปราสาทผึ้งจังหวัดสกลนคร (สกลนคร : คณะมนุษยศาสตร์ วิทยาลัยครูสกลนคร ,2529) 66-67, 74 .

² พระมหาวารีย์ อินทปัญญา, ประวัติการทำปราสาทผึ้ง ในอนุสรณ์งานพระราชทานเพลิงศพพระเทพวิมลเมธี (วันดีสิริวัฒน) ณ เมรุวัดพระธาตุเชิงชุมวรวิหาร อำเภอเมือง จังหวัดสกลนคร 10 เมษายน 2531 (สกลนคร : ม.ป.ท 2531) 69-71.

³ พระยาอนุমানราชชน, การตาย, พิมพ์ครั้งที่ 2 ,(กรุงเทพฯ : แม่คำผาง, 2532) 28.

ต่างๆ ให้ตายตกตามไปกับเจ้านายนั่นเคยมีปรากฏในชุมชนโบราณแต่อดีตหลายแห่ง⁴ แต่ต่อมา ภายหลังคงเหลือแต่เพียงการบรรจุวัตถุสิ่งของเครื่องใช้อุทิศไปให้ผู้ตายไปเท่านั้น ด้วยเชื่อว่าให้ผู้ตาย นำไปใช้ในโลกลหลังความตาย รวมทั้งการสร้างที่อยู่อาศัยให้แก่วิญญาณที่ล่องลับในลักษณะของ อาคาร บ้านจำลอง หรือศาล ตามความเชื่อที่ว่าให้เป็นบ้านที่อยู่อาศัยของชีวิตหลังความตายด้วย เช่น ในพิธีพลีดวงวิญญาณหรือพิธีงเด็กของชาวจีน ที่มีการทำเป็นหุ่น สิ่งของ เครื่องใช้ต่างๆ ให้ เป็นรูปสมมติ เช่น การทำหุ่นคนใช้ เสื้อผ้า รถยนต์ และหุ่นบ้านเรือน โดยในตอนแรกทำเป็นหุ่น ตุ๊กตาดินเผา แต่ต่อมาภายหลังได้ทำเป็นหุ่นกระดาษ เพื่ออุทิศให้วิญญาณผู้ตายได้นำไปใช้ในโลกล หลังความตาย

เห็นได้ว่า ความเชื่อที่กล่าวมาข้างต้นล้วนเกี่ยวข้องกับศาสนาและสิ่งที่ยังมองไม่เห็น และ ประเพณีและพิธีกรรมต่างๆ เหล่านี้ก็เป็นบรรทัดฐานที่คนในสังคมบรรพกาลใช้ควบคุมตนเองและ สังคม เพื่อการดำรงชีวิตของผู้คนในสังคมให้มีความอบอุ่น มั่นใจ ปลอดภัยจากอันตรายต่างๆ รวมทั้งสร้างเสริมความสามัคคีกลมเกลียวกันคนในสังคมให้มีความกล้าหาญ ปฏิบัติตนในแนวทางที่พึงประสงค์ไป ดังนั้นความเชื่อจึงเป็นบ่อเกิดของขนบธรรมเนียมประเพณี เมื่อผู้วิจัยได้มีโอกาสร่วมพิธีกรรมดังกล่าว และได้สืบค้นข้อมูลพิธีกรรมและประเพณีแล้ว ผู้วิจัยรู้สึกถึงคุณค่าที่บรรพบุรุษสร้างไว้ เกี่ยวกับ จริยธรรมและการอยู่ร่วมกัน การระลึกถึงกัน การส่งต่อความห่วงหาอาทรต่อกัน ทำให้ผู้วิจัยต้องการ ที่จะรักษาพิธีกรรมเหล่านี้ไว้ เพื่อสืบทอดประเพณีอันเป็นการสร้างความแน่นแฟ้นให้เกิดขึ้นในสังคม ชาวอีสานนี้ต่อไป

อิทธิพลจากวิถีสังคมสมัยใหม่

วิถีชีวิตในสังคมสมัยใหม่ เป็นสังคมที่มีความเจริญทางด้านเทคโนโลยีและความรวดเร็วทาง เศรษฐกิจ สังคมในปัจจุบันเปิดรับวัฒนธรรมต่างๆ เข้ามา สังคมไทยจึงเริ่มปรับตัวเพื่อให้เท่าทันกับ การเปลี่ยนแปลง เมื่อเวลาผ่านไปเราจึงกลายเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมใหม่ วิถีเดิมเกิดการ เปลี่ยนแปลงไปจากสังคมพอยุ่พอกินเป็นสังคมแห่งการอยากได้อะไรก็มี เร่งรีบ รวดเร็ว การแข่งขันที่ เร่งรีบเกินไปทำให้เกิดความเห็นแก่ตัว ต่างคนต่างอยู่ บริบทของสังคมจึงเปลี่ยนแปลงไปจากสังคมที่ มีการพึ่งพาอาศัยกัน ข้าพเจ้าก็เป็นส่วนหนึ่งในสังคมสมัยใหม่นี้จึงเกิดทัศนคติกับการเปลี่ยนแปลงที่ เกิดขึ้น ว่าสามารถนำคุณค่าของพิธีกรรมมาปรับใช้กับสังคมปัจจุบันได้อย่างไร จึงนำมาสู่การ สร้างสรรค์ผลงานของผู้วิจัยด้วย

⁴ พระยาอนุমানราชชน, การตาย, พิมพ์ครั้งที่ 2, (กรุงเทพฯ : แม่คำผาง, 2532)29-31.

ตาราง 1 วิเคราะห์อิทธิพลทางความเชื่อ

กรณีศึกษาตัวอย่าง	ความเชื่อความศรัทธาแห่งอิสลามวิถี
การคงอยู่ของวัฒนธรรมและอัตลักษณ์ความเป็นอิสลาม กรณีศึกษา การสังเกตและร่วมพิธีกรรมทอผ้าในงานทำบุญแจกข้าว เพื่อรู้จุดมุ่งหมายของพิธีกรรม ทำให้สังเกตถึง การเชื่อมต่อระหว่างรุ่นสู่รุ่น การบันทึกเป็นหลักฐานเพื่อความเข้าใจ และการสานต่อในอนาคต	การเลือนหายไปของพิธีกรรมทำให้ความสัมพันธ์ในชุมชนเปลี่ยนแปลงไป พิธีกรรมเป็นตัวบ่งบอกความสัมพันธ์ของชุมชน
การคงอยู่ของวัฒนธรรมแบบร่วมสมัย กรณีศึกษา รูปแบบของสื่อกลางพิธีกรรมที่แตกต่างกัน	การเปลี่ยนแปลงรูปแบบของสื่อกลางทางพิธีกรรมขึ้นอยู่กับความเชื่อแต่ละท้องถิ่น
การส่งต่อความรู้สึกถึงโลกหน้า กรณีศึกษา กุศโลบายในการส่งต่อการส่งต่อความห่วงหาอาทรต่อกัน	การรักษาวัฒนธรรมโดยส่งต่อวัฒนธรรมที่เทียบเคียงระหว่างโลกหลังความตายและโลกอนาคต

3. ข้อมูลการสร้างสรรคผลงาน

3.1 ศิลปกรรมของ โมนา ฮาตูม Mona Hatoum

โมนา ฮาตูม เกิดในปี ค.ศ. 1952 ในเมืองเบรุต ประเทศเลบานอน พ่อแม่ โมนา ฮาตูม แม้ว่าจะเกิดในเลบานอน แต่ไม่สามารถมีบัตรประจำตัวเลบานอน และไม่ระบุว่าเป็นประชาชนเลบานอน ขณะที่เธอโตขึ้นครอบครัวของเธอไม่สนับสนุนความปรารถนาในการศึกษาทางศิลปะของเธอ ในวัยเด็กเธอวาดตลอดแม้ในชั้นเรียนวิทยาศาสตร์ โดยศึกษาจากภาพประกอบบทกวี โมนา ฮาตูม ศึกษาการออกแบบกราฟิกที่ Beirut University College ในเลบานอนเป็นเวลาสองปีแล้วเริ่มทำงานที่บริษัทโฆษณา โมนา ฮาตูม ไม่พอใจกับงานที่เธอทำในบริษัทโฆษณาเพราะความต้องการในการสร้างสรรค์ศิลปะยังคงครุ่นอยู่ภายใน ในปี ค.ศ. 1975 เกิดสงครามกลางเมืองในเลบานอนทำให้โมนา ฮาตูม ถูกเนรเทศออกไปที่ลอนดอน เธออยู่ในกรุงลอนดอนและได้ศึกษาศิลปะจาก Byam

Shaw (University College, London) ระหว่างปี ค.ศ. 1975 และ ค.ศ.1981 ในหลายปีต่อมา เธอเพื่อขับเคลื่อนและพัฒนาศิลปะเกี่ยวกับการต่อสู้ของมนุษย์ ที่เกิดจากขัดแย้งทางการเมือง และสิทธิมนุษยชนที่ไม่เท่าเทียมกัน

ในปี ค.ศ.2009 โมนา ฮาทุม สร้างสรรค์ผลงานที่มองดูเหมือนเป็นก้อนลูกบาศก์ที่ลอยอยู่ในอากาศกลางแกลอรี เมื่อเข้าหาผลงานจะเผยให้เห็นลักษณะที่นำกลัวของลูกบาศก์ที่ประกอบด้วยลวดหนามร้อยตัวที่ห้อยลงมาจากสายเอ็นตกลปลา เหล็กขัดแตะดูเหมือนจะละเอียดอ่อนราวกับมันเป็นอันตรายและลวดหนามก่อให้เกิดรูปแบบสถาปัตยกรรมรั้วเรือนจำค้ำยที่กักขังและขังไล่เธอและครอบครัว ทั้งซึ่งแสดงความขัดแย้งความรุนแรงและอำนาจรัฐจากประสบการณ์ที่เธอได้รับ

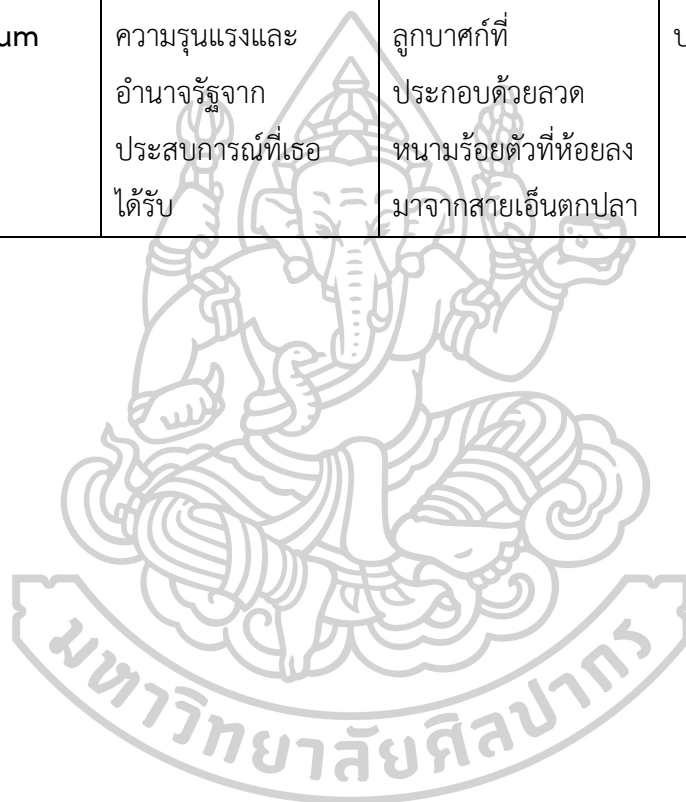
ภาพที่ 8 ภาพผลงาน 8 *Impenetrable* , 2009
Steel and nylon monofilament
 ขนาด 300 x 300 x 300 cm

จากการวิเคราะห์การแสดงผลออกของ โมนา ฮาทุม ผู้วิจัยสังเกตถึงการใช้รายละเอียดของลวดหนามอันเป็นอัตลักษณ์ของเรือนจำหรือค้ำยกักกัน มาจัดวางให้เกิดแรงประทะเมื่อผู้ชมเข้าใกล้ผลงาน ทำให้เกิดความรู้สึกไปกับสิ่งที่ศิลปินต้องการนำเสนอ ด้วยผู้วิจัยมีแนวทางในการสร้างสรรค์ที่แสดงอัต

ลักษณะของความเป็นอิสาน จึงได้นำวิธีการดังกล่าวมาใช้ โดยการนำอัตลักษณ์ของตุ่งและรูปทรงห่อ
ฝั่งของวัฒนธรรมอิสานมาเพื่อแสดงออกความเป็นเฉพาะถิ่นนั้น

ตาราง 2 สรุปการวิเคราะห์ผลงานของศิลปิน

ศิลปิน	ประเด็นในการ นำเสนอผลงาน	รูปแบบ	วัสดุ
โมนา ฮาตูม Mona Hatoum	แสดงความขัดแย้ง ความรุนแรงและ อำนาจรัฐจาก ประสบการณ์ที่เธอ ได้รับ	ลักษณะที่น่ากลัวของ ลูกบาศก์ที่ ประกอบด้วยลวด หนามร้อยตัวที่ห้อยลง มาจากสายเอ็นตกปลา	ลวดหนาม และเอ็นตก ปลา

บทที่ 3

กระบวนการและองค์ประกอบในการสร้างสรรค์

กระบวนการสร้างสรรค์ผลงานของวิทยานิพนธ์ในครั้งนี้ มีลำดับขั้นตอนการดำเนินงานต่าง ๆ ตั้งแต่ขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา การวิเคราะห์ข้อมูล การสร้างประเด็นทางความคิด และศึกษาความเป็นไปได้ในการเลือกใช้ภาษาทางศิลปะ เพื่อที่จะนำมาใช้ในการสร้างสรรค์ผลงานประติมากรรม และการสร้างกลยุทธ์ในการสื่อสาร โดยผลงานแต่ละชิ้นมีกระบวนการในการสร้างสรรค์ต่อไปนี้

1.การประมวลผลทางความคิด

1.1 การสร้างประเด็น มีการสร้างประเด็นในการศึกษา โดยอ้างอิงจากการรวบรวมข้อมูลกรณีศึกษาและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

1.2 วัตถุประสงค์ในการแสดงออก สรุปรวบยอดทางความคิด สร้างกลยุทธ์ในการสื่อสาร กำหนดรูปแบบและการเลือกใช้ภาษาทางประติมากรรม

2.การสร้างสรรค์

2.1 ภาพร่างต้นแบบ ทำแบบร่างเพื่อหาความเป็นไปได้ในการสร้างสรรค์ผลงาน

2.2 การเลือกใช้ภาษาและตัวสื่อในการสร้างสรรค์ อธิบายที่มาของสื่อและอธิบายการใช้ภาษาทางประติมากรรม

2.3 ขั้นตอนปฏิบัติงาน แสดงขั้นตอนในการสร้างสรรค์ผลงานประติมากรรม

ผลงานวิทยานิพนธ์ชิ้นที่ 1

1.1 การประมวลผลทางความคิด

การสร้างประเด็นทางการศึกษา

จากการศึกษา การประกอบพิธีกรรมห่อผี ที่เป็นการที่เกี่ยวกับการร่วมกันอุทิศที่อยู่อาศัย และสิ่งของให้กับดวงวิญญาณผู้ที่ล่วงลับไปด้วยหวังว่าจะนำไปใช้ในโลภหน้าหรือโลกหลังความตาย โดยการก่อเกิดพิธีกรรมห่อผีหรือหอดอกผีเป็นการสร้างด้วยแรงศรัทธาและความเชื่อ และเป็นการแสดงออกถึงความห่วงหาอาทรไปสู่สิ่งที่อาจจะมองไม่เห็น แต่เป็นความรู้สึกทางจิตใจของคนที่ยังมีชีวิตอยู่ โดยบริบทของพิธีกรรมนี้แฝงไปด้วยการร่วมมือร่วมใจของคนกลุ่มหนึ่ง ที่เชื่อในสิ่งเดียวกัน ก่อให้เกิดความสมัครสมานสามัคคี ความแน่นแฟ้นขึ้นสังคมของชาวอีสาน

ประเด็นที่ 1 “การคงอยู่ของพิธีกรรมทางความเชื่อของคนอีสาน”

หอดอกผึ้งก็เป็นหลักฐานประการหนึ่งซึ่งแสดงให้เห็นว่าภูมิปัญญาของชาวบ้านในอดีตที่ปลูกฝังพฤติกรรมทางจริยธรรมแก่สังคม โดยอาศัยพิธีกรรมเป็นสื่อ แต่เป็นที่น่าเสียดายเป็นอย่างยิ่งที่ภูมิปัญญาส่วนนี้กำลังจะหายไปจากสังคมชาวบ้าน ซึ่งเป็นผลเนื่องจากการเป็นแปลงแปลงในด้านต่างๆที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเปลี่ยนแปลงเครื่องผูกใจ ที่ก่อให้เกิดความศรัทธาค่านิยม บุคลิกภาพ ทักษะคติในทางที่จะส่งเสริมให้เกิดพฤติกรรมทางจริยธรรม รวมทั้งการเปลี่ยนแปลงสิ่งกระตุ้น แรงจูงใจที่จะแสดงพฤติกรรมทางจริยธรรม ซึ่งมีส่วนสำคัญที่จะทำให้การปลูกฝังทางจริยธรรมที่อาศัยพิธีกรรมเป็นสื่อ และวิธีการพื้นบ้านอื่นๆต้องสูญหายไป ทั้งๆที่พฤติกรรมที่มีจริยธรรมเป็นสิ่งที่ยังเป็นอยู่อย่างยั่งยืนในสังคมปัจจุบัน

กระบวนการทำงาน : ผลงานศิลปะนิพนธ์ชิ้นที่ 1

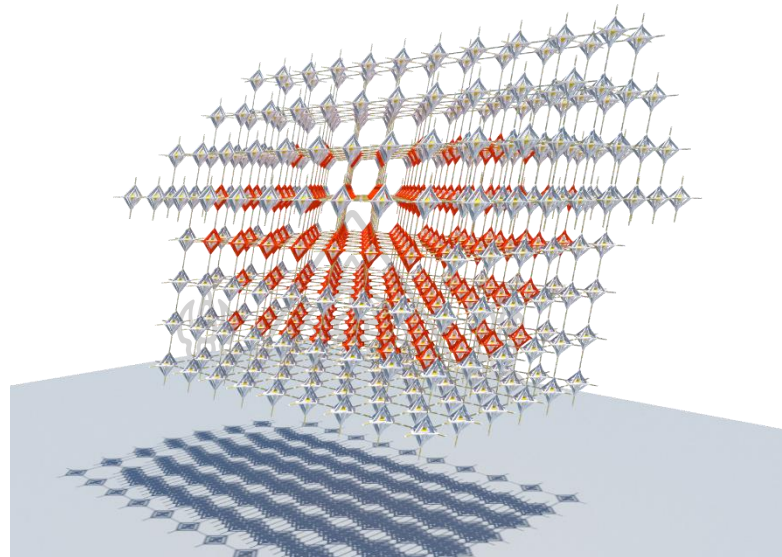
วัตถุประสงค์ในการแสดงออก : ผลงานศิลปะนิพนธ์ชิ้นที่ 1

ความเชื่อความศรัทธาที่เกิดจากพิธีกรรม โดยได้ทำการศึกษาพิธีกรรมหอดอกผึ้งภาคอีสาน และแก่นสาระของพิธีกรรม และได้ทำความเข้าใจต่อเนื้อหาการเลือนหายไปของพิธีกรรม จนสามารถสรุปพิธีกรรมเป็นตัวบ่งบอกความสัมพันธ์ของชุมชนนำไปสู่การวิเคราะห์ข้อมูลต่าง ๆ จนได้ประเด็น “การคงอยู่ของวัฒนธรรมในปัจจุบัน”

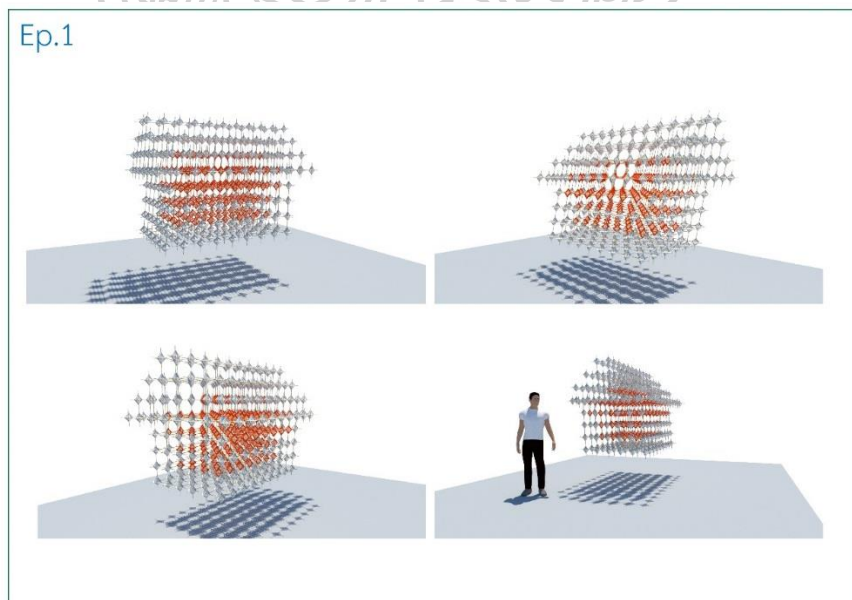
ตาราง 3 ตารางวัตถุประสงค์ในการแสดงออก

เชิงความคิด	เชิงรูปแบบ
การคงอยู่ของพิธีกรรมที่มาจากความเชื่อของชาวอีสานในปัจจุบัน	รูปทรงสื่อกลางพิธีกรรม ที่เอนเอียง ไม่มั่นคง รักษาสมดุลของรูปทรงด้วยรูปทรงเล็กภายใน
อัตลักษณ์ของชาวอีสาน	วิธีประสานไม้ไผ่โดย มัดด้าย
การร่วมมือร่วมใจทำในสิ่งเดียวกัน	กลุ่มรูปทรงเล็ก ประสานกันเป็นรูปทรงใหญ่

ภาพร่างต้นแบบ : ผลงานชิ้นที่ 1

ภาพที่ 9 แบบร่างด้วยคอมพิวเตอร์กราฟฟิก

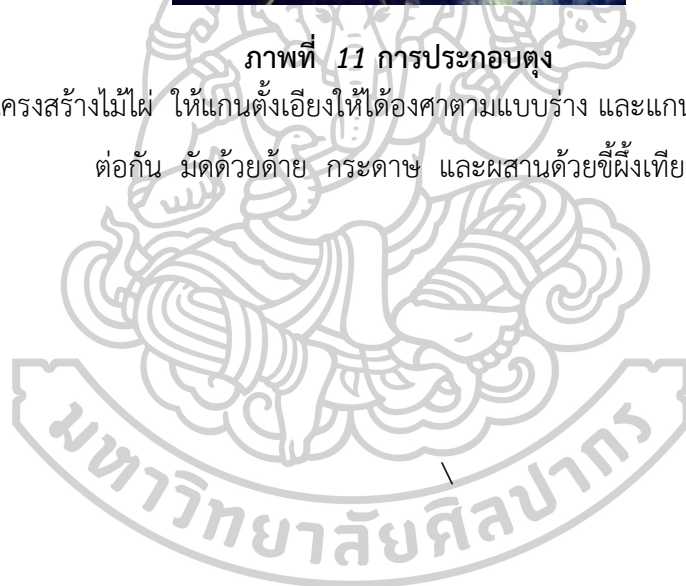
ภาพที่ 10 แบบร่างด้วยคอมพิวเตอร์กราฟฟิก
ขั้นตอนการปฏิบัติและการสร้างผลงาน

ภาพที่ 11 การประกอบตุง

ขึ้นโครงสร้างไม้ไผ่ ให้แกนตั้งเอียงให้โค้งตามแบบร่าง และแกนนอนทั้งสองทำมุมฉาก

ต่อกัน มัดด้วยด้าย กระดาษ และผสมด้วยซี่ผึ้งเทียม

ภาพที่ 12 การขึ้นแกนด้วยเครื่องกำหนดระยะที่สร้างขึ้น
ใช้กำหนดเส้นแกนให้มีความเอียงตามแบบร่างที่ต้องการ เมื่อนำหน่วยของตุ่งไปประกอบเป็น
หน่วยใหญ่จะเส้นในแนวตั้งของรูปทรงเอียงได้ไปในทิศทางเดียวกัน

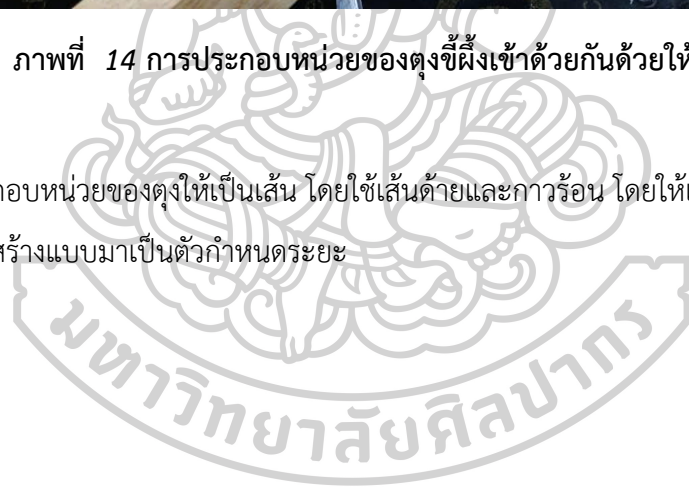

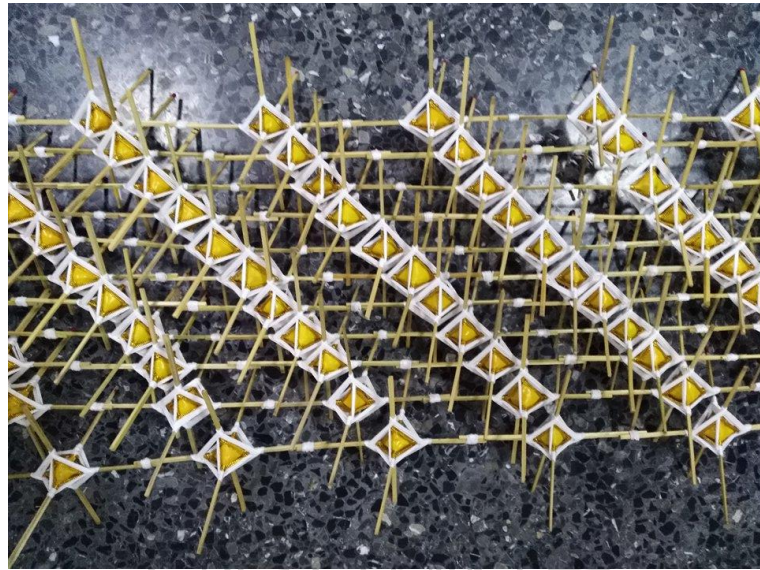
ภาพที่ 13 การประกอบตุ่งด้วยซี่ผึ้งและด้าย
การผสมซี่ผึ้งเทียม นำ อีฟ็อกซี่ A และ B มาผสมกันในภาชนะ แล้วขึ้นรูปให้เป็นลูกบาศก์
ขนาดประมาณ 1 นิ้ว แล้วพันด้ายวนขวามุมละสามรอบจนครบทุกมุม แล้วต่อด้ายด้วยสีขาวจนครบ
ทุกมุม

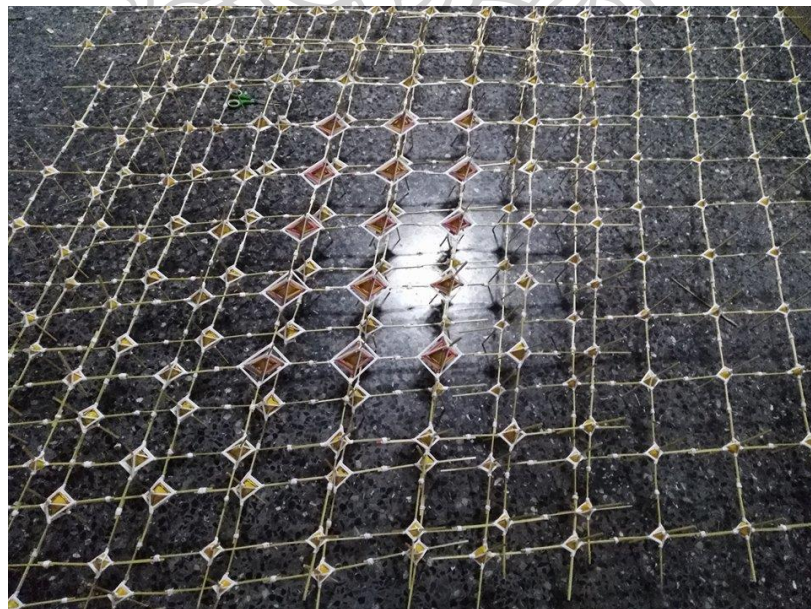
ภาพที่ 14 การประกอบหน่วยของตุ่งซี่ผึ้งเข้าด้วยกันด้วยให้เป็นเส้น

ประกอบหน่วยของตุ่งให้เป็นเส้น โดยใช้เส้นด้ายและกาวร้อน โดยให้แต่ละหน่วยมีระยะห่างเท่าๆกัน โดยสร้างแบบมาเป็นตัวกำหนดระยะ

ภาพที่ 15 เส้นของตุงจี๊ฝิ่งที่ประกอบเสร็จแล้ว

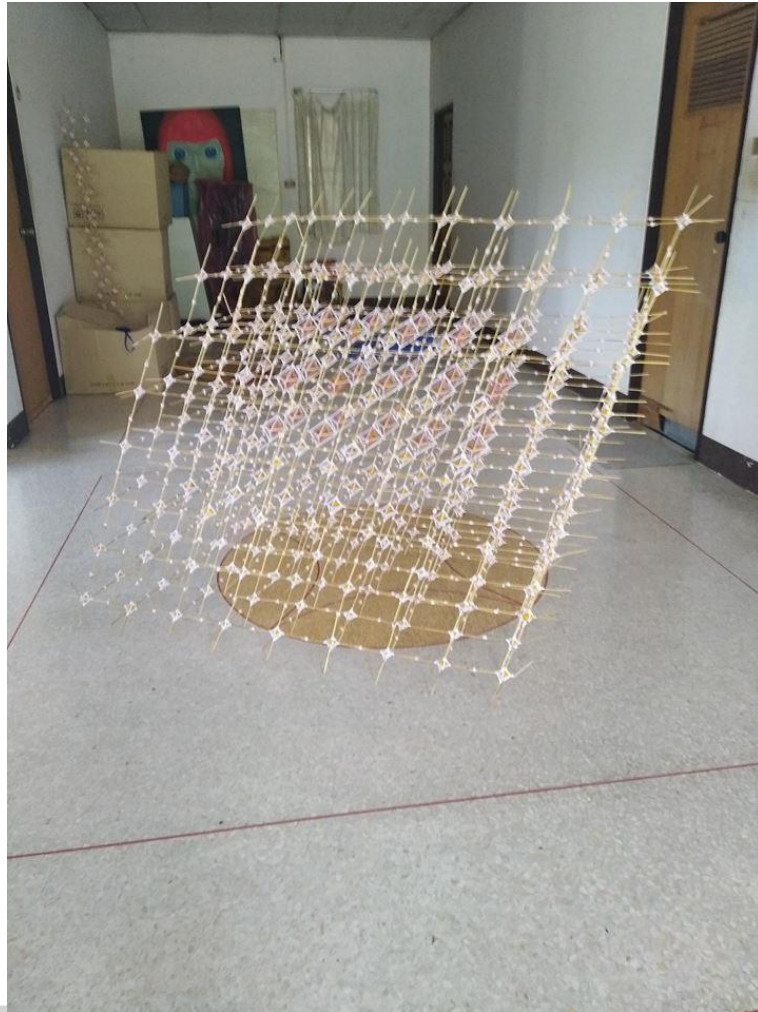

ภาพที่ 16 การประกอบตุงจี๊ฝิ่งเข้าด้วยกัน

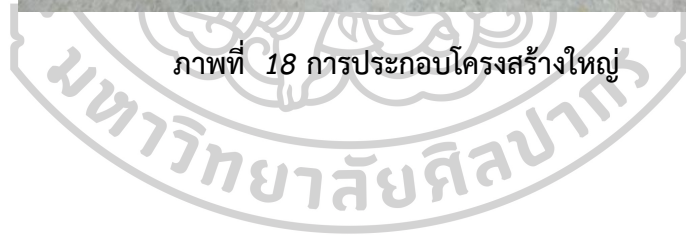
การประกอบตุ่งซี่ผึ้งเข้าด้วยกัน ต้องรักษาระยะห่างของแต่ละช่องและให้เส้นแกนอยู่ในทิศทางเดียวกัน โดยให้ขนาดใหญ่อยู่ตรงกลาง และลดขนาดออกมาเรื่อยๆ

ภาพที่ 17 การประกอบโครงสร้างใหญ่

ภาพที่ 18 การประกอบโครงสร้างใหญ่

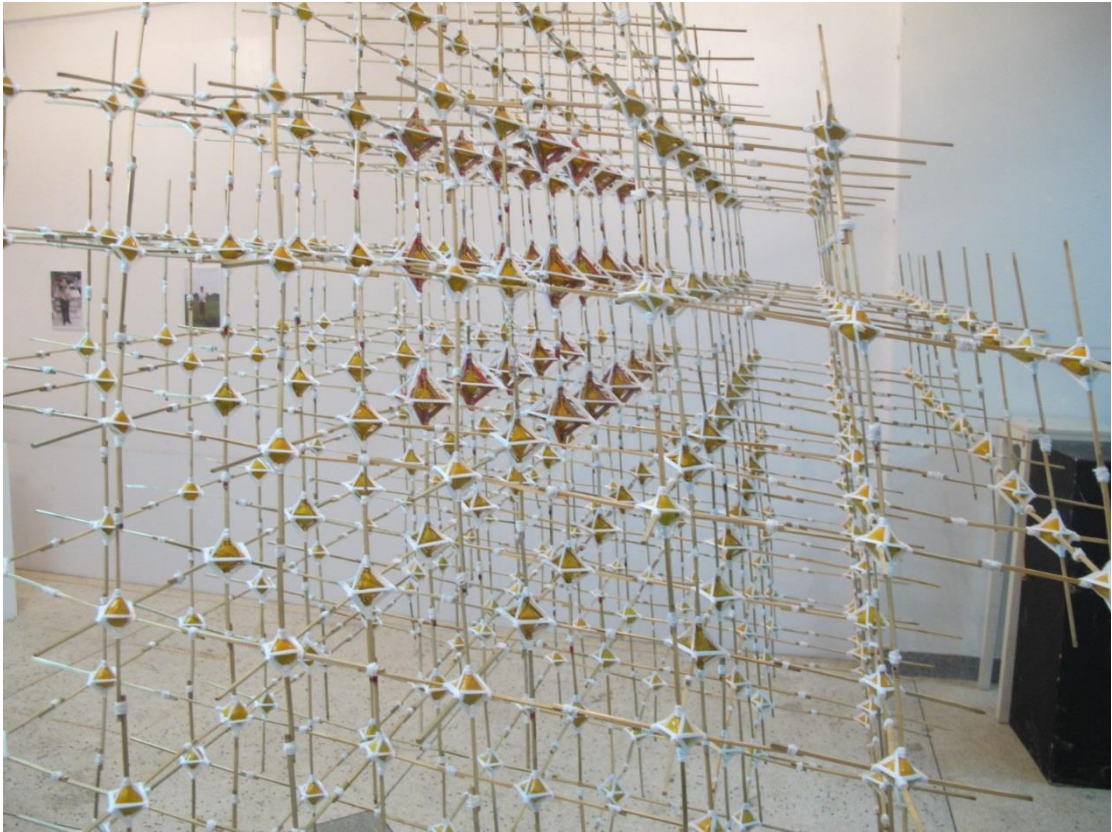

ภาพที่ 19 ติดตั้งผลงาน

กำหนดส่วนที่สูงของชิ้นงานอยู่ที่ระดับ 200 เซนติเมตร เพื่อให้ศูนย์กลางของงานอยู่ระดับ

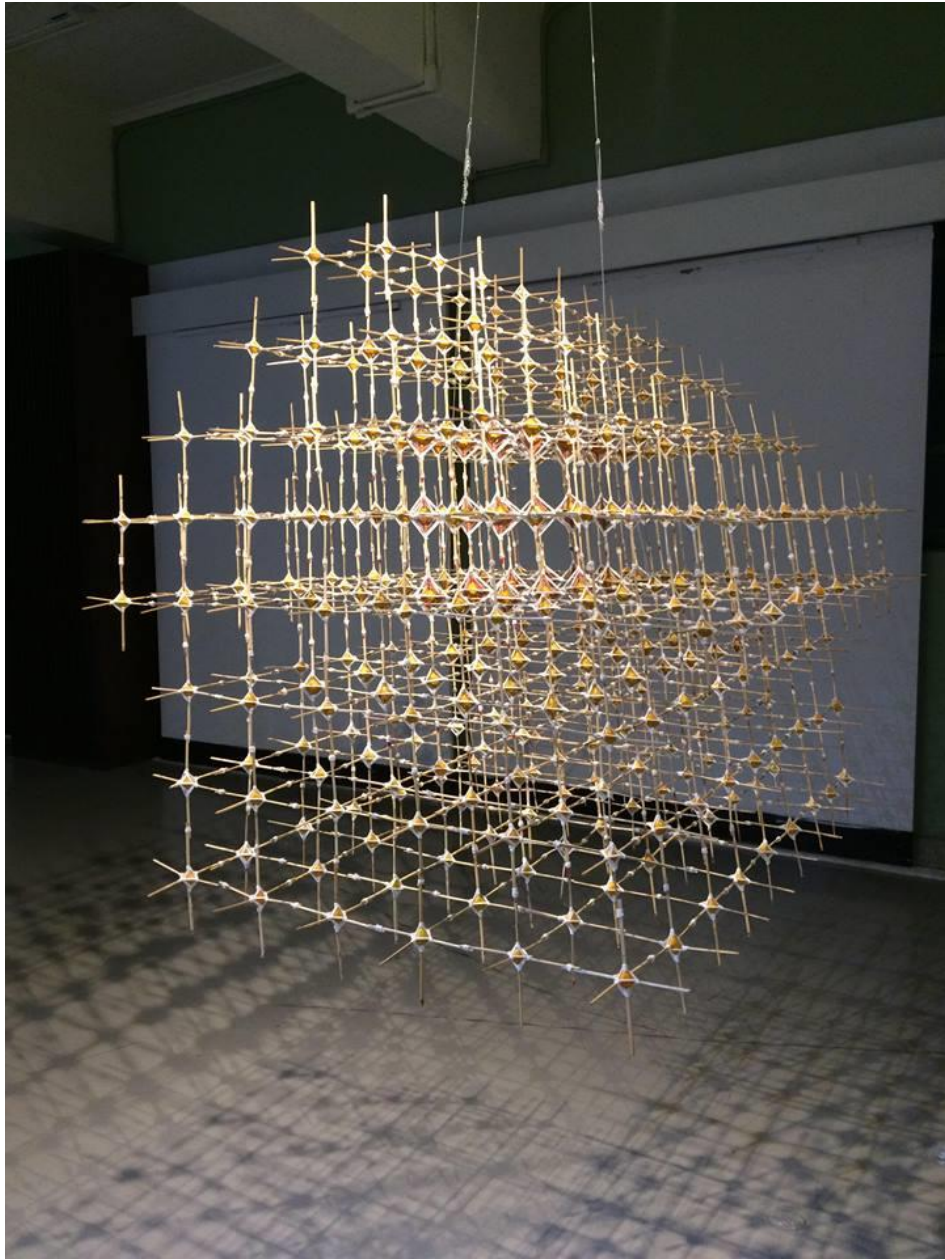
สายตา

ภาพที่ 20 รายละเอียดเมื่อแขวนผลงานเสร็จแล้ว

ภาพที่ 21 ผลงานที่เสร็จสมบูรณ์

ผลงานวิทยานิพนธ์ขั้นที่ 2

1.1 การประมวลผลทางความคิด

การสร้างประเด็นทางการศึกษา

การสร้างสื่อกลางพิธีกรรมในวิถีของอีสาน เป็นการใช้วัสดุที่ใช้ในชีวิตประจำวันโดยการใช้วัสดุที่อยู่ใกล้ตัวเช่นไม้ไผ่มาเป็นโครงสร้างรูปทรง ผู้วิจัยจึงได้นำวัสดุที่แตกต่างออกไป เช่น เหล็ก ลวด อะคริลิกใส แต่นำมาประกอบกันด้วยวิธีดั้งเดิม เช่น การสาน การทำสี่เหล็กรูปแบบผ้าไหมมัดหมี่ เพื่อนำมาประกอบเป็นรูปทรงที่บ่งบอกว่าเป็นพิธีกรรมดั้งเดิมในรูปแบบใหม่

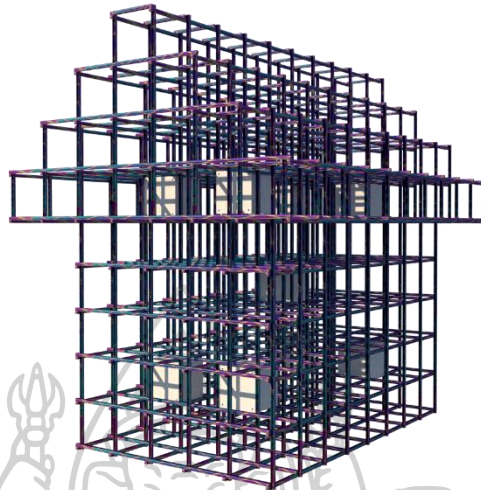
โดยมีมุมมองทางความเชื่อและพิธีกรรมของชาวอีสาน ล้วนเรียบง่ายและองค์ประกอบต่างๆก็ไม่ได้ยากต่อการลงมือทำ ซึ่งถ้าเรามีศรัทธาและความเชื่อเราก็สามารถสืบสานวิถีแห่งความเชื่อ อันเป็นสิ่งที่ยิ่งคุณค่านี้ ผู้วิจัยได้ทำความเข้าใจต่อเนื้อหา นำไปสู่การวิเคราะห์ข้อมูลต่าง ๆ จนได้ประเด็น “การคงอยู่ของวัฒนธรรมแบบร่วมสมัย”

กระบวนการทำงาน : ผลงานศิลปะนิพนธ์ขั้นที่ 2

ตาราง 4 ตารางวัตถุประสงค์ในการแสดงออก

เชิงความคิด	เชิงรูปแบบ
อัตลักษณ์ของพิธีกรรม	รูปทรงห่อหุ้มทรงหอ
เทคนิค วิธีการ อัตลักษณ์ของอีสาน	การสาน การมัด
การแทนค่าด้วยวัสดุดั้งเดิม ไม้ไผ่	เหล็ก ลวด
การแทนค่าภาษาชนะ สิ่งของ ตะกร้า กระบุง	กล่องอะคริลิก บรรจุสิ่งของเกี่ยวกับพิธีกรรม

ภาพที่ 22 ภาพร่างต้นแบบ : ผลงานชิ้นที่ 2

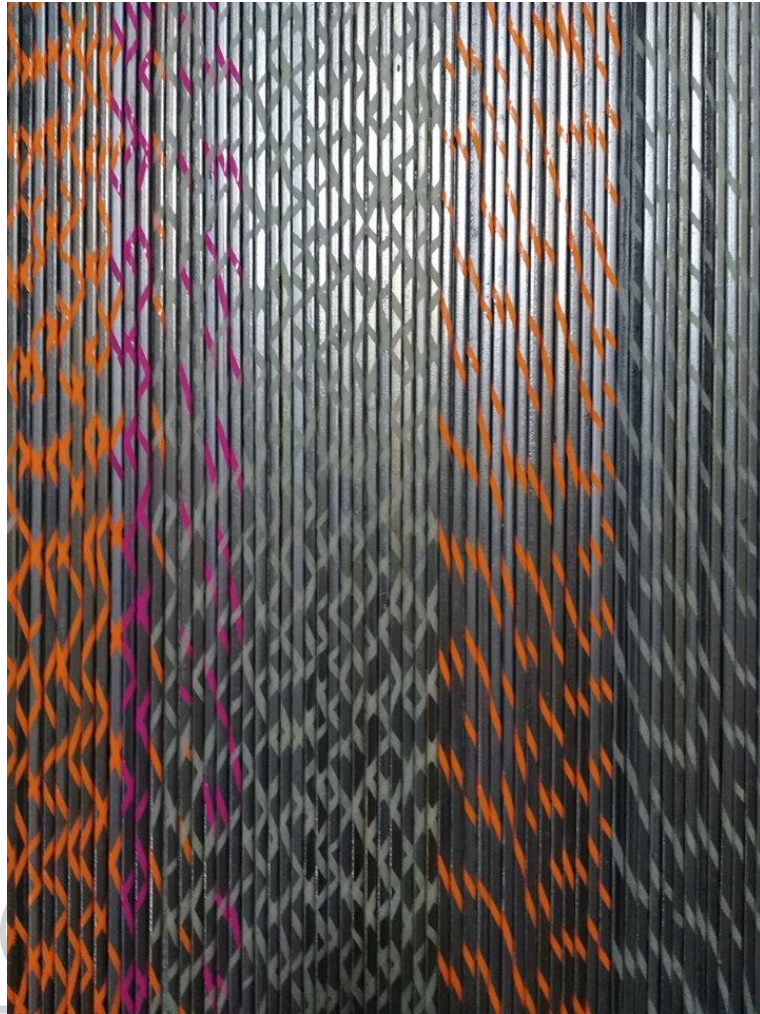

ภาพที่ 22 แบบร่างงานชิ้นที่ 2

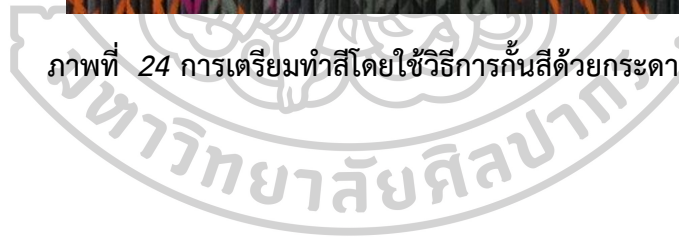
ขั้นตอนการปฏิบัติในการสร้างผลงาน

ภาพที่ 23 การเตรียมโครงเหล็ก ให้ได้ขนาดตามแบบ
เตรียมโครงสร้างด้วยเหล็กเส้น ให้ได้ขนาดตามแบบที่ต้องการสร้าง

ภาพที่ 24 การเตรียมทำสีโดยใช้วิธีการกั้นสีด้วยกระดาษ

ภาพที่ 25 การเตรียมสีเพื่อพ่นชิ้นงาน
โดยแบ่งเป็น 5 เฉดสี

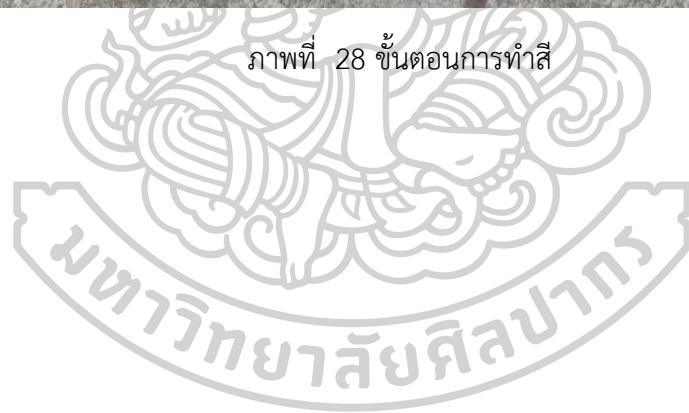
ภาพที่ 26 การประกอบผลงานแต่ละส่วนเข้าด้วยกัน
ประกอบชิ้นส่วนของผลงานเข้าด้วยกัน ตรวจสอบภาพรวมของผลงาน และเก็บรายละเอียดส่วน
ที่ไม่สมบูรณ์

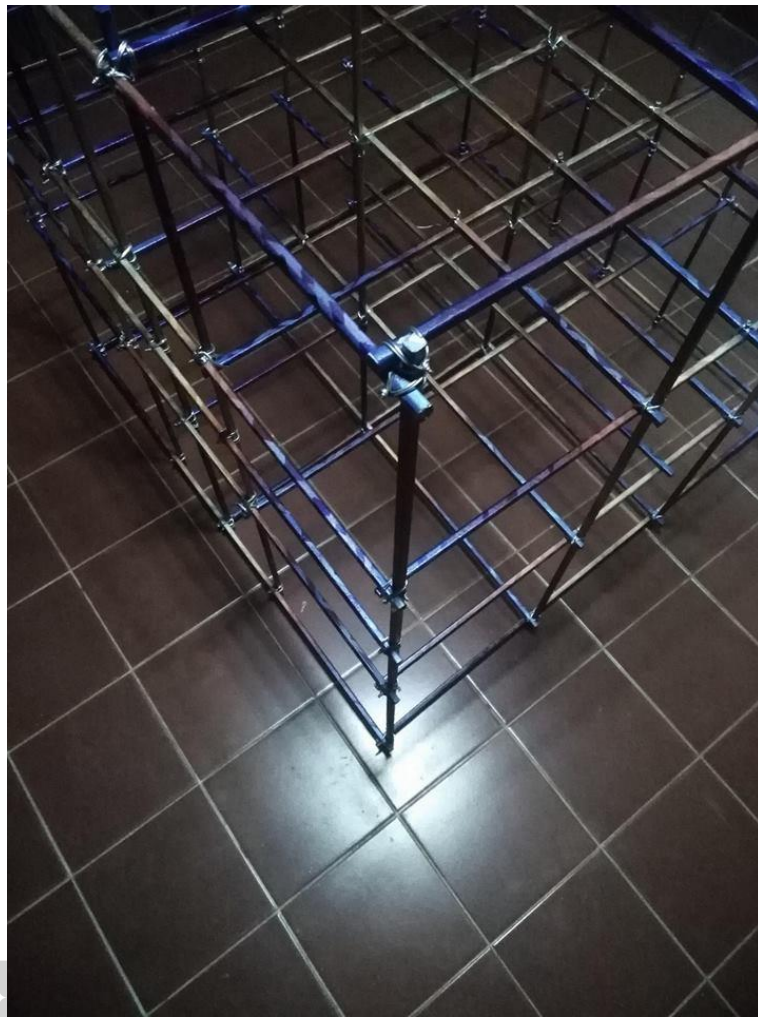

ภาพที่ 27 ขั้นตอนการทำสี

ภาพที่ 28 ขั้นตอนการทำสี

ภาพที่ 29 ขั้นตอนการประกอบด้วยวิธีการมัด

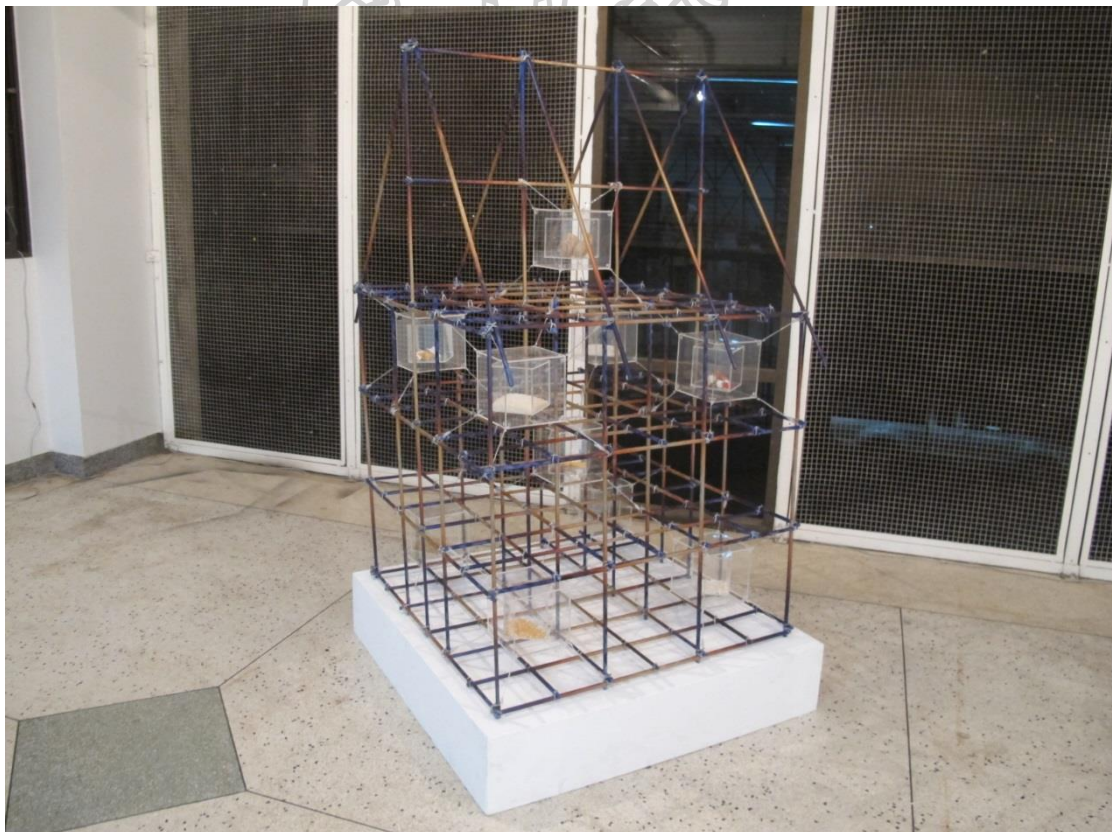
ภาพที่ 30 การประกอบรูปทรงใหญ่

ภาพที่ 31 การประกอบรูปทรงอะคิลิคใสของที่เกี่ยวข้องกับพิธีกรรม

ภาพที่ 32 การประกอบรูปทรงอะคิลิกกับรูปทรงใหญ่

ภาพที่ 33 ผลงานสมบูรณ์

ผลงานวิทยานิพนธ์ชิ้นที่ 3

1.1 การประมวลผลทางความคิด

การสร้างประเด็นทางการศึกษา

ประเด็น “การส่งต่อวัฒนธรรมสู่อนาคต”

การสร้างหอผิง คือ การร่วมกันอุทิศที่อยู่อาศัยและสิ่งของให้กับดวงวิญญาณผู้ที่ล่วงลับไป ด้วยหวังว่าจะนำไปใช้ในโลกรหน้าหรือโลกหลังความตาย โดยการก่อเกิดพิธีกรรมหอผิงหรือหอดอกผิง เป็นการสร้างด้วยแรงศรัทธาและความเชื่อ และเป็นการแสดงออกถึงความห่วงหาอาทรไปสู่สิ่งที่อาจจะมองไม่เห็น แต่เป็นความรู้สึกทางจิตใจของคนที่ยังมีชีวิตอยู่ โดยบริบทของพิธีกรรมนี้แฝงไปด้วยการร่วมมือร่วมใจของคนกลุ่มหนึ่ง ที่เชื่อในสิ่งเดียวกันก่อให้เกิดความสมัครสมานสามัคคี ความแน่นแฟ้นขึ้นสังคมของชาวอีสาน ด้วยเหตุผลนี้ ในมุมมองของผู้วิจัยพิธีกรรมนี้เป็นการส่งความรู้สึกถึงโลกรหน้า ซึ่งโลกรหน้านอกจากจะหมายถึงโลกหลังความตายแล้ว โลกรหน้านั้นหมายถึงโลกอนาคตด้วย ซึ่งเมื่อแนวคิดหลักของโครงการนี้ คือเพื่อให้เห็นและตระหนักถึงคุณค่าของพิธีกรรมอันทรงคุณค่า ผู้วิจัยจึงต้องการส่งต่อวัฒนธรรมสู่อนาคตเพื่อให้คนรุ่นหลังได้เป็นแนวทางและศึกษาต่อไป

ซึ่งผลงานชิ้นนี้ ผู้วิจัยได้ทำการลงพื้นที่เพื่อหากกลุ่มของชาวอีสานที่จากถิ่นฐานมาดำเนินชีวิตในต่างถิ่นและมีความรู้เกี่ยวกับพิธีกรรมนี้ ซึ่งทุกคนมีความเห็นว่าประเพณีและพิธีกรรมแบบนี้จะเลือนหายไปจริงๆ และทุกคนต่างก็เห็นด้วยกับแนวคิดในการส่งต่อพิธีกรรมนี้ ด้วยความหวังในการรักษาวิถีแห่งความเชื่อนี้ไว้ในอนาคตด้วย

กระบวนการทำงาน : ผลงานศิลปะนิพนธ์ชิ้นที่ 3

วัตถุประสงค์ในการแสดงออก : ผลงานศิลปะนิพนธ์ชิ้นที่ 3

แสดงให้เห็นประเด็นการส่งต่อความห่วงหาอาทรต่อโลกปัจจุบันและโลกรหน้า โดยเทียบเคียงโลกหลังความตายและโลกอนาคต

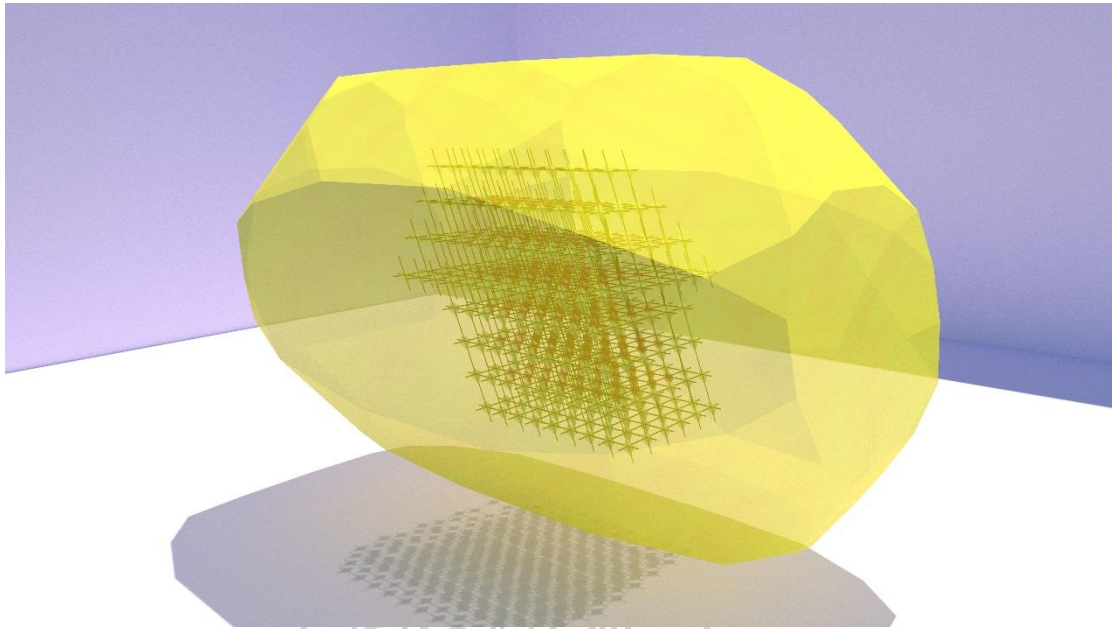
ตาราง 5 ตารางวัตถุประสงค์ในการแสดงออก

เชิงความคิด	เชิงรูปแบบ	
อัตลักษณ์ของพิธีกรรม	รูปทรงหอผิงสามแบบ คือ 1. หอผิงทรงหอ คือหอผิงที่อุทิศแก่บรรพบุรุษหรือผู้ล่วงลับ พบได้ในภาคอีสานหลายพื้นที่	

	<p>2. หอผึ้งทรงตะลุมน คือหอผึ้งที่ถวายเป็นพุทธบูชาประเพณีออกพรรษา พบได้ในตำบลซ้าย จังหวัดเลย การบูชาพระธาตุศรีสองรัก</p> <p>3. หอผึ้งทรงพระธาตุ คือหอผึ้งที่ถวายเป็นพุทธบูชา แด่องค์พระธาตุ พบได้ในจังหวัดแถบแม่น้ำโขง</p>	
การรักษาวัฒนธรรม	นำรูปทรงของหอผึ้งทั้งสามเข้ามาอยู่ในผลิตภัณฑ์ที่เปรียบเสมือนแคปซูลกาลเวลา	
การส่งต่อวัฒนธรรมสู่โลกอนาคต	นำรูปทรงไปฝังในดินด้วยหวังว่าถึงอนาคตจะมีคนรุ่นหลังมาค้นพบและได้รับรู้พิธีกรรมนี้ต่อไป	

ภาพที่ 29 ภาพร่างต้นแบบ : ผลงานชิ้นที่ 3

ภาพที่ 34 แบบร่างผลงานชิ้นที่3

ขั้นตอนการปฏิบัติการสร้างผลงาน

ภาพที่ 35 การขึ้นแบบด้วยโฟมและขี้ผึ้ง

ขึ้นโครงสร้างโฟม ทาด้วยขี้ผึ้ง แล้วเก็บผิวเพื่อนำไปทำพิมพ์แม่แบบ

ภาพที่ 36 พิมพ์ซิลิโคน
ทำพิมพ์และหล่อเพื่อที่จะได้แบบร่างมาแบ่งเป็นชิ้นส่วน เพื่อนำไปตัดอะคริลิกใสเพื่อนำไป
ประกอบเป็นผลึกใส

ภาพที่ 37 การประกอบอะคริลิกในแม่พิมพ์

ภาพที่ 38 การประสานอะคริลิคด้วยน้ำยาประสาน
และเพิ่มความแข็งแรงด้วยอีพ็อกซี

ภาพที่ 39 เพื่อป้องกันการยืดหยุ่นของชิ้นงานด้วยเทปกาว

ภาพที่ 40 นำรูปทรงห่อฝั้งมาใส่ข้างในของรูปทรงผลึก

ภาพที่ 41 นำรูปทรงห่อฝั้งมาใส่ข้างในของรูปทรงผลึก

ภาพที่ 42 ผลงานเมื่อติดตั้ง

ภาพที่ 43 นำผลงานลงไปฝังในท้องถื่นของผู้วิจัย

บทที่ 4

วิเคราะห์ผลงานวิทยานิพนธ์

การวิเคราะห์ผลงานวิทยานิพนธ์ คือการวิเคราะห์ผลงานของผู้วิจัย รวมทั้งกระบวนการสร้างสรรค์ ในด้านผลงานและด้านเนื้อหา เป็นการตรวจสอบส่วนต่างๆของผลงานว่าตรงตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่วางไว้มากน้อยเพียงใด

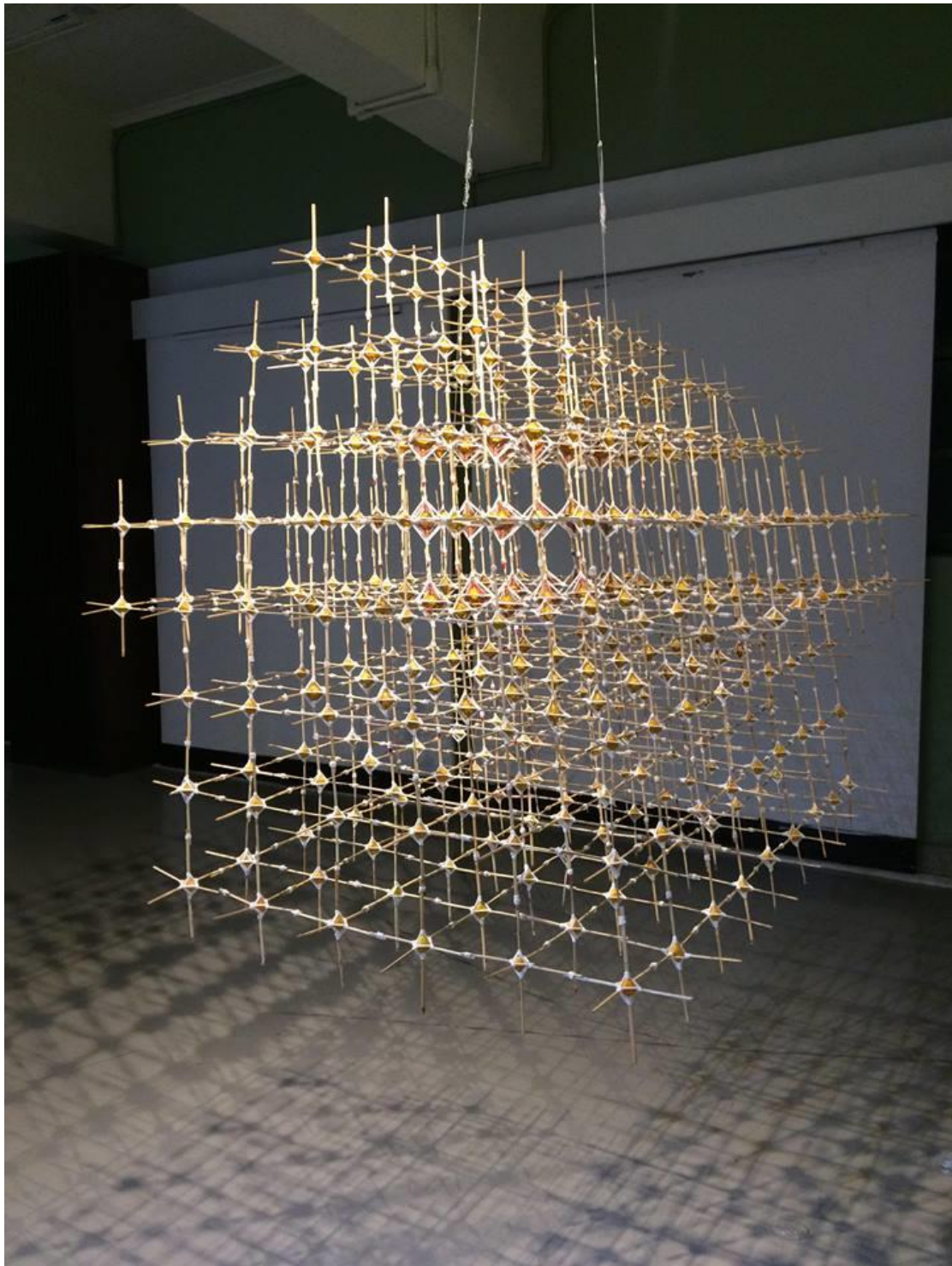
การสร้างสรรคผลงานในโครงการวิทยานิพนธ์ “**ความเชื่อความศรัทธาแห่งอีสานวิถี**” มีผลงานจำนวน 3 ผลงาน

แต่ละผลงานใช้กรณีศึกษาที่แตกต่างกัน แต่อยู่ภายใต้โครงสร้างเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับพิธีกรรมทางความเชื่อของชาวอีสาน ทำให้ประเด็นในการนำเสนอและรูปแบบของผลงานมีความแตกต่างกันออกไป โดยแยกประเด็นและรูปแบบในการนำเสนอได้ดังนี้

ประเด็นที่ 1 “การคงอยู่ของวัฒนธรรมในปัจจุบันบ่งบอกความสัมพันธ์ในชุมชน” เป็นผลงานประติมากรรมแขวน ใช้รูปทรงที่เอนเอียง

ประเด็นที่ 2 “การคงอยู่ของวัฒนธรรมแบบร่วมสมัย” เป็นผลงานประติมากรรมที่ใช้การสื่อความหมายด้วยตัววัสดุที่เปลี่ยนแปลงไปแต่ใช้วิธีการดั้งเดิม

ประเด็นที่ 3 “การส่งต่อวัฒนธรรมสู่อนาคต” เป็นผลงานสื่อประสมโดยมีประติมากรรมเป็นตัวเชื่อมโยงเรื่องราวไว้ด้วยกัน

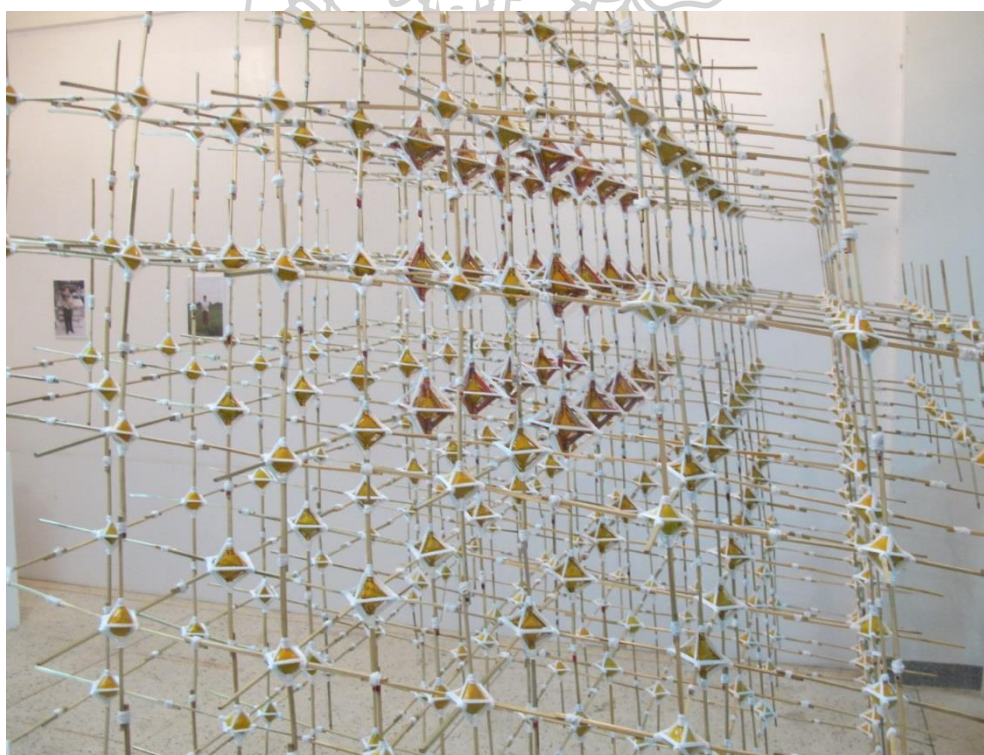
ภาพที่ 44 ภาพผลงานวิทยานิพนธ์ชิ้นที่1

ชื่อผลงาน ความเชื่อ 2018

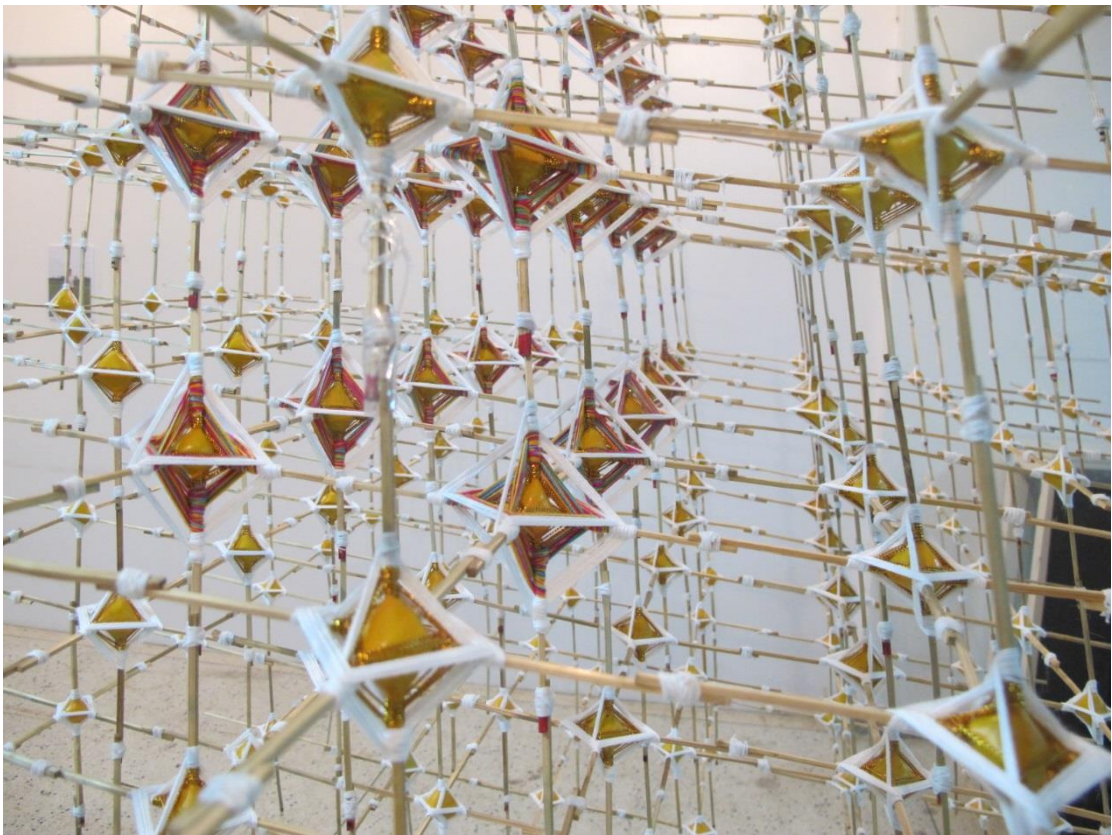
ขนาด 155 x 120 x 150 เซนติเมตร

วิเคราะห์ผลงานวิทยานิพนธ์ชั้นที่ 1

ผลงาน “ความเชื่อความศรัทธาแห่งอีสานวิถี 2018” คือผลงานประติมากรรมที่มีลักษณะการแขวน โดยมีการประสานตัวของหน่วยเล็กๆที่ประกอบจากขี้ผึ้งและตุง จนเป็นรูปทรงของบ้านที่เอนเอียง ล่องลอยอยู่ในอากาศ ขนาดที่แตกต่างกัน โดยไล่เรียงขนาดใหญ่ไปหาขนาดเล็กกระจายออกจากจุดศูนย์กลางของรูปทรง เพื่อสื่อให้เห็นถึงสภาวะการณ์ของพิธีกรรมในปัจจุบันที่ค่อยๆเลือนหายไป แต่ด้วยการทับซ้อนของเส้นและหน่วยเล็กทำให้เกิดจุดนำสายตา พุ่งเข้าหารูปทรง ซึ่งผู้วิจัยได้นำอัตลักษณ์พิธีกรรมอีสานคือดอกผึ้งและตุงใบแมงมุมมาเป็นส่วนประกอบด้วย เพื่อนำไปสู่จุดมุ่งหมายของแนวความคิดที่ต้องการแสดงให้เห็นสภาวะของวัฒนธรรมและอัตลักษณ์ของความเป็นอีสานที่กำลังจะเลือนหายไป เพื่อให้ถูกคิดและตระหนักถึงคุณค่าของเอกลักษณ์และคุณค่าของพิธีกรรมที่เกิดจากความเชื่อและความศรัทธา

ภาพที่ 45 ภาพโดยรวมของผลงาน

ภาพที่ 46 แสดงให้เห็นกลุ่มของรูปทรงกับรูปทรงเดี่ยวอย่างชัดเจน

วิเคราะห์ผลงานวิทยานิพนธ์ชั้นที่ 2

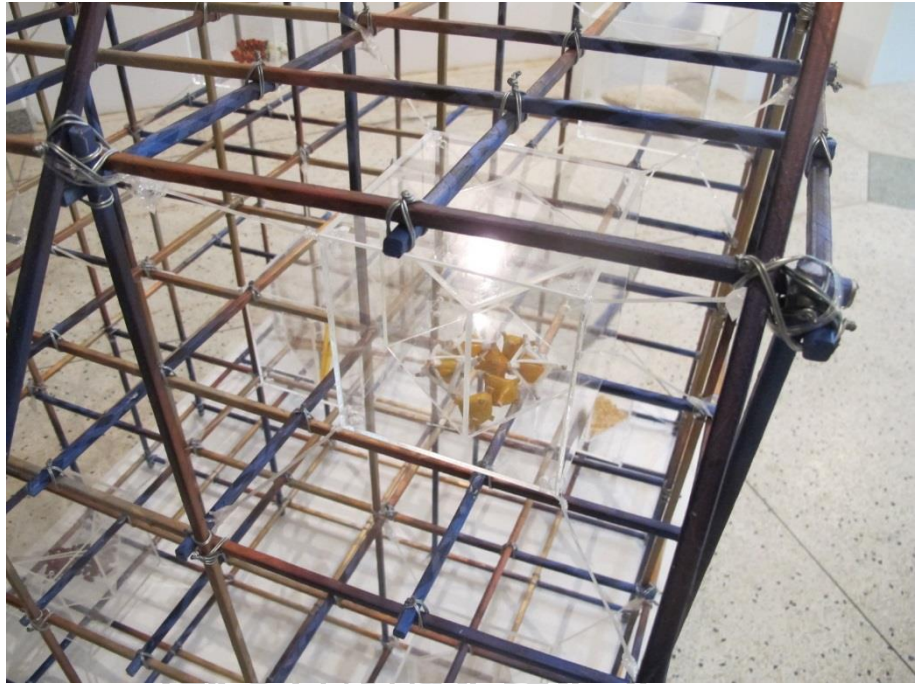
ผลงาน “หอผึ้ง2018” เป็นผลงานประติมากรรม ข้าพเจ้าได้จัดวางโครงสร้างรูปทรงของหอผึ้งที่มีลักษณะตั้งตรง ซึ่งบ่งบอกลักษณะของรูปที่มั่นคง เพื่อสื่อถึงความพยายามรักษาสมดุลของรูปทรงด้วยรายละเอียดส่วนต่างๆ ที่อยู่ในรูปทรงด้วยจุดเชื่อมต่างๆ สร้างอารมณ์ดึงดูดด้วยลักษณะรูปทรงที่เป็นชั้นซ้อนกันในรูปแบบทรงสี่เหลี่ยมที่บรรจุสิ่งของที่เกี่ยวข้องกับพิธีกรรมกระจายตัวอยู่ในรูปทรงใหญ่ สร้างอารมณ์ความรู้สึกของรูปทรงให้ปฏิสัมพันธ์กับพื้นที่ว่างที่มีการเชื่อมต่อหากันในแต่ละหน่วย เพื่อการมองเพื่อการมองเห็นความเป็นเอกภาพภายในองค์ประกอบของรูปทรงได้ง่ายและชัดเจน สร้างความสัมพันธ์ด้วยเส้นที่เรียบง่าย กระชับ เพื่อความลงตัวภายในองค์ประกอบของรูปทรง ประเด็น “การคงอยู่ของวัฒนธรรมแบบร่วมสมัย”

ภาพที่ 47 ผลงานวิทยานิพนธ์ชั้นที่ 2

ชื่อผลงาน “หอผึ้ง2018”

ขนาด 90 x 90 x 150 เซนติเมตร

ภาพที่ 48 รายละเอียดของผลงาน

ภาพที่ 49 สิ่งของที่บรรจุกล่องอะคริลิก

วิเคราะห์ผลงานวิทยานิพนธ์ชั้นที่ 3

ผลงานชุด “ผลึกแห่งการเวลา” เป็นผลงานประติมากรรมรูปโครงสร้างของหอยมั้ง สามแบบ คือแบบหอยมั้งทรงห่อ ใช้สำหรับอุทิศส่วนกุศลให้ดวงวิญญาณของบรรพบุรุษหรือผู้ล่วงลับ โครงสร้างหอยมั้งทรงตะลุม คือหอยมั้งที่ถวายเป็นพุทธบูชาประเพณีออกพรรษา โครงสร้างหอยมั้งทรงพระธาตุ คือหอยมั้งที่ถวายเป็นพุทธบูชา แด่องค์พระธาตุ อยู่ในรูปทรงผลึกใส ในลักษณะการล่องลอยอยู่ในเกราะป้องกัน ในส่วนของภาพถ่าย ได้ถ่ายภาพกลุ่มคนชาวอีสาน ที่มาดำเนินชีวิตต่างถิ่น โดยให้บรรยากาศโดยรวมดูอึมครึมด้วยโทนสีชาวดำแต่ส่วนที่สัมผัสกับก้อนผลึกใสนั้นมีสีสันดูมีชีวิตชีวา สื่อให้เห็นถึงการมีความสุขเมื่อได้เห็นในสิ่งที่รักและอยากส่งต่อความรู้สึกต่อไป ตามประเด็น “การส่งต่อวัฒนธรรมสู่อนาคต”

ภาพที่ 50 ผลงานวิทยานิพนธ์ชั้นที่ 3

ชื่อผลงาน “ผลึกแห่งการเวลา”

ขนาด แปรผันได้

ภาพที่ 51 โครงสร้างห่อฝังทรงตะลุม คือห่อฝังที่ถวายเป็นพุทธบูชาประเพณีออกพรรษา พบได้ใน
ด้านซ้าย จังหวัดเลย การบูชาพระธาตุศรีสองรัก

ภาพที่ 52 โครงสร้างห่อหุ้มทรงพระธาตุ คือห่อหุ้มที่ถวายเป็นพุทธบูชา แต่องค์พระธาตุ พบได้ใน
จังหวัดแถบแม่น้ำโขง

ภาพที่ 53 ชาวอีสานที่มาดำเนินชีวิตในเมืองหลวง และผลงาน“ผลึกแห่งการเวลา”

ภาพที่ 54 ชาวอีสานที่มาดำเนินชีวิตในเมืองหลวง และผลงาน“ผลึกแห่งการเวลา”

บทที่ 5

สรุป

ในสังคมปัจจุบันการดำเนินชีวิตนั้นล้นแรงรีบ ตักตวง ฉาบฉวย เพื่อให้สนองต่อความต้องการของตนเองโดยบางทีหลงลืมไปว่า รากเหง้าการบ่มเพาะแนวทางการใช้ชีวิตของเรา มาจากการที่เราอยู่อย่างถ้อยทีถ้อยอาศัยกัน การมีส่วนร่วมทำกิจกรรมร่วมกันทำเพื่อคนอื่นหรือส่วนรวม ล้วนก็ให้เกิดความสัมพันธ์ทางสังคมที่แน่นแฟ้นขึ้น ทำให้ผู้วิจัยมีความต้องการที่จะศึกษาค้นคว้าหาข้อเท็จจริง และสร้างประเด็นทางความคิดนำมาสู่การสร้างผลงานศิลปะจากปรากฏการณ์ทางสังคม

จากการศึกษาค้นคว้าข้อมูล ที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อความศรัทธาที่เปลี่ยนแปลงไปจากวิถีของชาวอีสาน สามารถแตกเป็นหัวข้อย่อยได้ 2 หัวข้อ ดังนี้

หัวข้อย่อยที่ 1 ความเชื่อความศรัทธาที่เกิดจากพิธีกรรม โดยได้ทำการศึกษาพิธีกรรมห่อผึ้งภาคอีสาน และแก่นสาระของพิธีกรรม และได้ทำความเข้าใจต่อเนื้อหาการเลือนหายไปของพิธีกรรม จนสามารถสรุปพิธีกรรมเป็นตัวบ่งบอกความสัมพันธ์ของชุมชนนำไปสู่การวิเคราะห์ข้อมูลต่าง ๆ จนได้ประเด็น “การคงอยู่ของวัฒนธรรมในปัจจุบันบ่งบอกความสัมพันธ์ในชุมชน”

หัวข้อย่อยที่ 2 ความเชื่อและพิธีกรรมของชาวอีสาน ล้วนเรียบง่ายและองค์ประกอบต่าง ๆ ก็ไม่ได้ยากต่อการลงมือทำ ซึ่งถ้าเรามีศรัทธาและความเชื่อเราก็สามารถสืบสานวิถีแห่งความเชื่ออันเป็นสิ่งที่ทรงคุณค่านี้ ผู้วิจัยได้ทำความเข้าใจต่อเนื้อหา นำไปสู่การวิเคราะห์ข้อมูลต่าง ๆ จนได้ประเด็น “การคงอยู่ของวัฒนธรรมแบบร่วมสมัย”

หัวข้อย่อยที่ 3 จากการศึกษาค้นคว้าพิธีกรรมห่อผึ้ง ซึ่งเกี่ยวกับการส่งต่อความหวังหาอาหารต่อบรรพบุรุษและดวงวิญญาณของผู้ที่ล่วงลับไปแล้ว เพื่อไปใช้ในโลกลงหน้า จากเหตุผลดังกล่าวผู้วิจัยได้ทำความเข้าใจต่อเนื้อหา นำไปสู่การวิเคราะห์ข้อมูลต่าง ๆ จนได้ประเด็น “การส่งต่อความรู้สึกรังหาอาหารถึงโลกลงหน้า”

จากการศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลทั้ง 3 หัวข้อย่อย ทำให้ได้มาซึ่งประเด็นทางความคิดนำไปสู่การกำหนดเป้าหมายและการนำเสนอผลงาน

โครงการวิทยานิพนธ์นี้ มีจุดมุ่งหมายในการสร้างผลงานประติมากรรม ที่จะแสดงให้เห็นถึงการคงอยู่ต่อลักษณะของความเป็นอีสานในสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป เพื่อให้เห็นและตระหนักถึงคุณค่าของพิธีกรรมอันทรงคุณค่า ที่แฝงด้วยกุศโลบายของการอยู่ร่วมกัน รวมทั้งการบ่มเพาะทางจริยธรรม ซึ่งส่งผลต่อตีการดำเนินชีวิต

รายการอ้างอิง

ประยูทศ กุยสาคร. (2529). ประเพณีแห่งปราสาทผึ้งจังหวัดสกลนคร. สกลนคร: คณะมนุษยศาสตร์
วิทยาลัยครูสกลนคร.

พระมหาวารีย์ อินทปัญญา. (2531). ประวัติการทำปราสาทผึ้ง ในอนุสรณ์งานพระราชทานเพลิงศพ
พระเทพวิมลเมธี (วันดี สิริวัฒน์ โณ) ณ เมรุวัดพระธาตุเชิงชุมวรวิหาร อำเภอเมือง จังหวัด
สกลนคร 10 เมษายน 2531.

พระยาอนุমানราชชน. (2532). การตาย. กรุงเทพฯ: แม่คำผาง.

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ-สกุล	ญาณศักดิ์ เนาว์แสง
วัน เดือน ปี เกิด	13 มกราคม 2530
สถานที่เกิด	ขอนแก่น
วุฒิการศึกษา	- ศป.บ.ทัศนศิลป์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม - มัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนจตุรพักตรพิมานรัชดาภิเษก - มัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนจตุรพักตรพิมานรัชดาภิเษก
ที่อยู่ปัจจุบัน	27 ม.2 ต.ศรีโคตร อ.จตุรพักตรพิมาน จ.ร้อยเอ็ด

